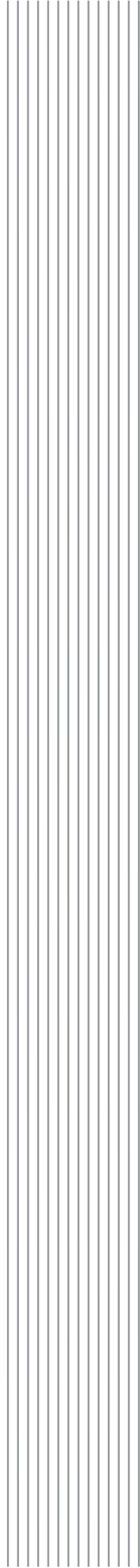

3

Den makroekonomiska utvecklingen

3 Den makroekonomiska utvecklingen

Sammanfattning

- Den konjunkturåterhämtning som inleddes i de avancerade ekonomierna 2013 bedöms fortsätta 2014 och 2015. En expansiv penningpolitik och minskade finanspolitiska åtstramningar förväntas bidra till en förhållandevis hög tillväxt.
 - Tillväxten i svensk ekonomi var måttlig 2013, men steg något jämfört med 2012. BNP-tillväxten bedöms öka ytterligare 2014 och 2015, till följd av en starkare utveckling i omvärlden och en ökad tillförsikt hos svenska företag och hushåll.
 - Den högre BNP-tillväxten förväntas leda till att sysselsättningen ökar i en något högre takt än arbetskraften 2014 och 2015. Arbetslösheten minskar gradvis.
 - Löneökningarna blir återhållna 2014 och inflationen låg. Penningpolitiken antas vara fortsatt expansiv.
 - Det låga resursutnyttjandet skapar tillsammans med en internationell återhämtning förutsättningar för en förhållandevis hög BNP-tillväxt 2016–2018. Bidraget från hushållens konsumtion till BNP-tillväxten väntas bli högt i förhållande till tidigare återhämtningar.
 - Det råder stor osäkerhet om den framtida konjunkturutvecklingen. Riskerna för en svagare utveckling bedöms överväga, även om riskerna för en sämre utveckling har minskat jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2014.
-

I detta avsnitt redovisas prognosen för den ekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden fram t.o.m. 2018.³³ För att belysa den osäkerhet som omgärdar prognosen redovisas tre alternativa scenarier för den ekonomiska utvecklingen.

Den ekonomiska vårpropositionens syfte är att ange politikens inriktning inför budgetpropositionen för 2015. Tyngdpunkten i framställningen har därför lagts på prognosen fram t.o.m. 2015. Utvecklingen 2016–2018 redovisas i ett separat delavsnitt. Avsnittet avslutas med en beskrivning av hur prognosen har reviderats jämfört med den bedömning som gjordes i budgetpropositionen för 2014.

I avsnittet återfinns jämförelser med andra bedömares prognoser av variablerna BNP, arbetslöshet, inflation och BNP-gap. Genom att redovisa jämförelser med andra bedömare, och motivera större avvikelser, avser regeringen tydliggöra de bedömningar som görs.

³³ I arbetet med denna prognos har information som fanns tillgänglig fram t.o.m. den 9 mars 2014 beaktats. Prognosen är baserad på nu gällande regler. I bilaga 1 redovisas prognosens siffermässiga innehåll i detalj.

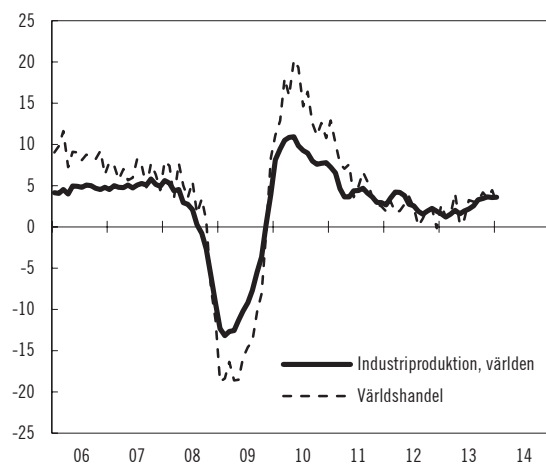
3.1 Internationell konjunktur-utveckling

Tilltagande global aktivitet men viss oro på de finansiella marknaderna

Aktiviteten i världsekonomin tilltog andra halvåret 2013 (se diagram 3.1), en uppgång som drevs av en allt starkare utveckling i många avancerade ekonomier.³⁴ En relativt stark ekonomisk utveckling ser ut att även präglad inledningen av 2014. Detta stöds bl.a. av indikatorer på tillförsikten bland företag och hushåll, som befinner sig på förhållandevis höga nivåer (se diagram 3.2). Även benägenheten att ta risker på de finansiella marknaderna ökade 2013 och under inledningen av 2014. En central drivkraft var den mycket expansiva penningpolitiken i flera av de stora avancerade ekonomierna.

Diagram 3.1 Världshandel och produktion 2006–2014

Årlig procentuell förändring

Källa: CPB, Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis.

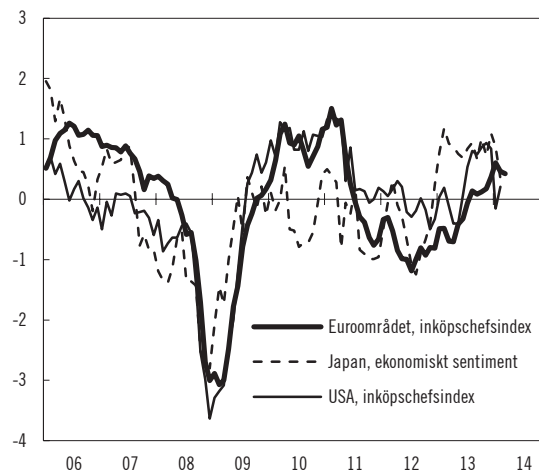
I de framväxande ekonomierna har utvecklingen överlag varit svag det senaste året. Inköpschefsindex i Kina har fallit tillbaka, vilket är ett tecken på att ekonomin bromsar in. Detta har i kombination med en allt tydligare återhämtning i de avancerade ekonomierna och

³⁴ Med avancerade ekonomier avses de som ingår i Internationella valutafondens (IMF:s) definition Advanced economies (se WEO October 2013, Appendix 3.1, Economy Groups). De länder som inte definieras som Advanced economies betecknas av IMF som Emerging markets and developing economies. I det följande används termen framväxande ekonomier som en översättning av detta begrepp.

politisk oro i bl.a. Turkiet medfört förnyad oro på de finansiella marknaderna. Den finansiella oron har tagit sig uttryck i stora värdefall på aktiebörser och för valutor i många framväxande ekonomier. Även den upptrappade konflikten mellan Ukraina och Ryssland har resulterat i en ökad oro på de finansiella marknaderna, framför allt i dessa och i näraliggande länder. I flertalet avancerade ekonomier har dock utvecklingen på de finansiella marknaderna varit mindre turbulent. I bl.a. USA, Tyskland och Sverige har dock statsobligationsräntor fallit något under inledningen av 2014, sannolikt en följd av osäkerheten kring eventuella spridningseffekter från problemen i de framväxande ekonomierna.

Diagram 3.2 Förtroendeindikatorer för valda länder 2006–2014

Index

Anm.: Serierna är säsongrensade och normaliserade så att medelvärdet är 0 och standardavvikelsen är 1. Data för euroområdet och USA avser tillverkningsindustrin. Källor: Markit, Institute for Supply and Management och Sentix.

De avancerade ekonomierna förväntas även fortsättningsvis driva aktiviteten i världsekonomin, som förväntas växa i en högre takt 2014 och 2015 jämfört med 2013. BNP-tillväxten bland flertalet av Sveriges handelspartners ökar därmed under de kommande åren (se tabell 3.1). I de framväxande ekonomierna förväntas också en uppgång i tillväxten 2014 och 2015, jämfört med 2013. Till detta bidrar en uppgång i exporttillväxten, som ett led i de avancerade ekonomiernas återhämtning.

Den internationella prognosen baseras på att en expansiv penningpolitik fortsätter att stödja den ekonomiska återhämtningen under 2014 och 2015. Marknadsräntorna i USA och euroområdet antas gradvis fortsätta stiga. Räntenivån väntas vara förenlig med en återhämtning och är

därmed inte alltför åtstramande. Vidare antas marknadsoron i de framväxande ekonomierna, inklusive Ukraina och Ryssland, få begränsade negativa realekonomiska effekter på världsekonomin som helhet.

Tabell 3.1 Internationell konjunkturutveckling

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014 och 2015

Procentuell förändring om annat ej anges

	Genomsnitt 1994–2013 ¹	2013	2014	2015
BNP				
Euroområdet	1,4	-0,4	1,1	1,6
USA	2,6	1,9	2,9	3,2
Storbritannien	2,4	1,9	2,6	2,2
Norge ²	3,0	2,0	2,1	2,4
Japan	0,9	1,6	1,5	1,2
Kina	9,8	7,6	7,5	7,4
Världen (PPP) ³	3,6	3,0	3,7	3,9
Omvärlden (KIX) ⁴	1,9	1,3	2,4	2,8
Världsmarknadsefterfrågan	5,9	1,4	5,3	6,0
Inflation				
Euroområdet	2,0	1,4	1,0	1,3
USA	2,4	1,5	1,7	2,0
Finansiella variabler				
Refiränta ^{5,6}		0,25	0,25	0,50
Fed funds ^{5,7}		0,25	0,25	1,00
EUR/USD ⁵		1,38	1,28	1,28
Brentolja ^{5,8}		111	103	102

¹ I avsnittets tabeller redovisas genomsnittliga värden för flertalet variabler från 1994. Perioden är vald med utgångspunkt i tillgänglighet på data från de svenska nationalräkenskaperna. För euroområdet och KIX-viktad BNP beräknas genomsnittet från 1996 p.g.a ytterligare begränsningar i datatillgång.

² BNP för Norges fastland.

³ BNP-prognoser sammanviktade med köpkraftsjusterade BNP-vikter i världen enligt IMF.

⁴ BNP-prognoser sammanviktade med KIX-vikter, ett mått på hur stor del av svensk utrikeshandel som går till och från olika länder.

⁵ Värde vid respektive års slut.

⁶ Europeiska centralbankens styrränta i procent.

⁷ USA:s styrränta i procent.

⁸ US dollar per fat.

Källor: Eurostat, Bureau of Economic Analysis, Internationella valutafonden, Reuters EcoWin och egna beräkningar.

Olikartad utveckling i euroområdet

Efter sex kvartal med recession växte BNP i euroområdet de tre sista kvartalen 2013. Tysk ekonomi har varit den drivande kraften bakom den starkare utvecklingen, men även i länder där BNP fallit kraftigt sedan 2008, t.ex. Spanien och Portugal, var tillväxten positiv de två sista kvartalen 2013. Dock är resursutnyttjandet i euroområdet som helhet fortsatt lågt och arbetslösheten är alltjämt hög. Inflationen är låg

och fallande, bl.a. som ett resultat av det låga resursutnyttjandet.

Under inledningen av 2014 syns tydliga tecken på en fortsatt bred uppgång i den ekonomiska aktiviteten. BNP-tillväxten i euroområdet förväntas därmed stiga, och tillväxten 2014 och 2015 blir högre jämfört med 2013 (se tabell 3.1). De finanspolitiska åtstramningarna minskar av allt att döma i omfattning och den Europeiska centralbanken (ECB) förväntas behålla styrräntan på en låg nivå. Allt eftersom återhämtningen fortskrider stiger även inflationen. Bedömningen är dock att inflationen blir lägre än ECB:s inflationsmål även 2015 (se tabell 3.1).

Utvecklingen för de enskilda länderna inom valutaunionen ser ut att bli olikartad. Den tyska ekonomin fortsätter att utvecklas förhållandevis starkt 2014 och 2015. För flertalet ekonomier som har svaga offentliga finanser och behov av skuldminskning i den privata sektorn ser dock BNP-tillväxten ut att bli dämpad även fortsättningsvis. En fortsatt hög arbetslöshet medverkar till att tillväxten i konsumtionen blir låg, trots den expansiva penningpolitiken. Därtill bidrar det ansträngda banksystemet i delar av euroområdet till en låg kreditutväxt 2014 och i viss mån även 2015. Detta håller tillbaka investeringsutvecklingen.

Högre tillväxt i USA

Stark export och en tillfällig lageruppbyggnad bidrog till en hög tillväxt i USA under slutet av 2013. Finanspolitiska åtstramningar dämpade dock tillväxten under året vilket bidrog till att tillväxten för helåret 2013 ändå blev måttlig (se tabell 3.1). Arbetslösheten fortsatte att falla tillbaka. Till den lägre arbetslösheten bidrog, utöver en stigande sysselsättning, även en svag utveckling av arbetskraften. Den amerikanska centralbanken har, i ljuset av bättre ekonomiska utsikter, sedan januari 2014 börjat trappa ned sina obligationsköp.

Den amerikanska ekonomin präglades under 2013 av en betydande osäkerhet om den finanspolitiska inriktningen. Läget förvärrades i oktober då kongressen hade mycket svårt att komma överens om en budget, vilket resulterade i tre veckors nedstängning av delar av den federala statens verksamhet. Uppskjutna beslut om en höjning av skuldtaket ledde till farhågor

om en amerikansk betalningsinställelse. Under inledningen av 2014 har dock en budget antagits och skuldtaket har höjts på nytt. Dessa framsteg har skapat ett stabilare politiskt och ekonomiskt läge i USA.

Budgetöverenskommelsen i USA innebär att de finanspolitiska åtstramningarna blir mindre framöver. Stigande bostadspriser, en relativt hög sysselsättningstillväxt och stigande löner bedöms skapa utrymme för ökad tillväxt i den privata konsumtionen. Kreditvillkoren för små och medelstora företag har kontinuerligt förbättrats och penningpolitiken fortsätter att vara expansiv, om än i något mindre utsträckning. Sammantaget blir BNP-tillväxten förhållandevis hög 2014 och 2015 (se tabell 3.1).

Det låga resursutnyttjandet bidrar till en låg inflation, som dock förväntas stiga något 2014 och 2015 allteftersom återhämtningen i ekonomin fortsätter. Den amerikanska centralbanken höjer styrräntan 2015 som svar på den stigande inflationen och ett allt bättre läge på arbetsmarknaden.

Hög tillväxt i Storbritannien

BNP-tillväxten i Storbritannien var hög det andra halvåret 2013. Uppgången drevs av en stark ökning i inhemsk efterfrågan, till del ett resultat av en hög kreditstillväxt. Exporten och investeringarna har dock utvecklats svagare.

Återhämtningen fortsätter 2014 och 2015. Den internationella konjunkturuppgången och ett förhållandevis svagt pund bedöms bidra till en starkare exportutveckling. Även privat konsumtion förväntas bidra till tillväxten, bl.a. till följd av stigande bostadspriser som ökar hushållens förmögenhet. En fortsatt expansiv penningpolitik stödjer återhämtningen.

Tecken på svagare utveckling i Norge

I Norge pekar fallande konsumentförtroende och en svagare bostadsmarknad på en försvagad ekonomisk utveckling framöver. Mot bakgrund av bostadsmarknadens utveckling väntas hushållen iakta en viss försiktighet. En fortsatt svag norsk krona stödjer dock exporten och BNP-tillväxten stiger något framöver (se tabell 3.1).

Mervärdesskattehöjningar dämpar tillväxten i Japan

Efter två år med en förhållandevis svag utveckling ökade BNP-tillväxten i Japan 2013. Finans- och penningpolitiska stimulanser har varit centrala drivkrafter bakom denna uppgång. Till följd av detta har inhemsk efterfrågan utvecklats starkt. Exportutvecklingen har dock varit förhållandevis svag, vilket har bidragit till att bytesbalansunderskottet ökat ytterligare.

Den stora och stigande statsskulden har lett till beslut om finanspolitiska åtstramningar. Höjd mervärdesskatt 2014 och 2015 förväntas dämpa den ekonomiska aktiviteten och tillväxten blir lägre jämfört med 2013. En fortsatt expansiv penningpolitik stimulerar inhemsk efterfrågan. Den expansiva penningpolitiken bidrar även till att yenen fortsättningsvis blir svag, vilket medverkar till en ökad exporttillväxt. En fortsatt förhållandevis hög aktivitet i japansk ekonomi förväntas sammantaget medföra att den underliggande inflationen gradvis stiger mot inflationsmålet på 2 procent.

Svag investeringsutveckling i Kina

Efter en svag inledning 2013 återhämtade sig tillväxten i Kina något det andra halvåret. Under inledningen av 2014 har det dock funnits tecken på att den kinesiska ekonomin åter bromsar in. Investeringsutvecklingen ser ut att försvagas de kommande åren då regeringens reformer för att minska kreditstillväxten förväntas få effekt. Detta är ett led i den kinesiska regeringens program för en omställning mot en tillväxt som i mindre grad är driven av investeringar. BNP-tillväxten förväntas sammantaget falla tillbaka något 2014 och 2015 jämfört med 2013 (se tabell 3.1).

3.2 Svensk konjunkturutveckling

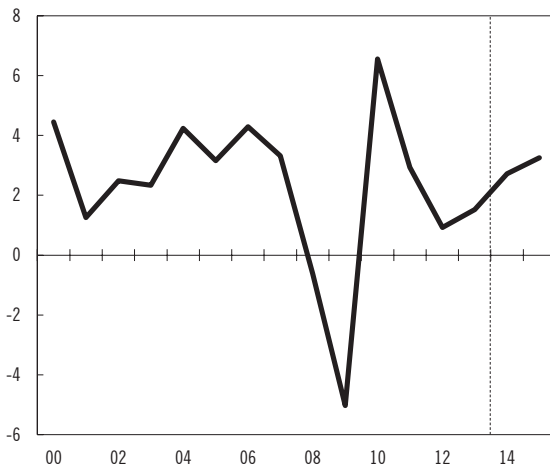
3.2.1 BNP

Gradvis högre tillväxt i svensk ekonomi

Den svaga utvecklingen i omvärlden medförde att tillväxten i svensk ekonomi blev låg 2012 och under inledningen av 2013. Andra halvåret 2013 steg dock aktiviteten, i takt med en starkare utveckling i omvärlden. Sammantaget blev BNP-tillväxten måttlig för helåret 2013 (se tabell 3.2 och diagram 3.3).

Diagram 3.3 BNP-tillväxt 2000–2015

Procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

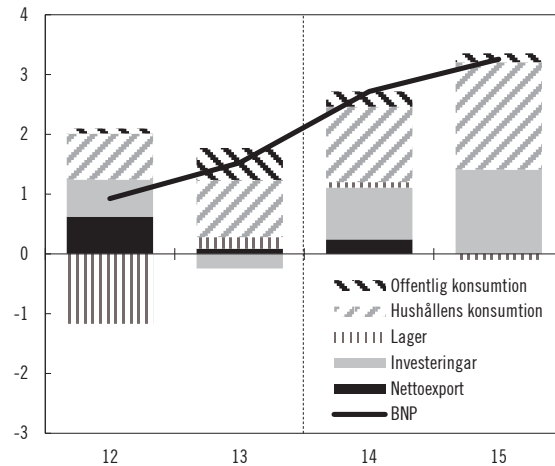
Privat och offentlig konsumtion stod för de största bidragen till tillväxten, men även lagerinvesteringar bidrog positivt (se diagram 3.4). Utrikeshandeln utvecklades svagt 2013, då både exporten och importen minskade. Nettoexportens bidrag till BNP-tillväxten var dock positivt, eftersom importen minskade mer än exporten. Därtill minskade de totala fasta bruttoinvesteringarna, även om bostadsinvesteringarna växte.

BNP-tillväxten bedöms öka ytterligare 2014 och 2015, till följd av en starkare utveckling i omvärlden och en ökad tillförsikt hos svenska företag och hushåll.

Den högre BNP-tillväxten medför att resursutnyttjandet stiger. Resursutnyttjandet är dock av allt att döma lågt i nuläget och lågkonjunkturen i svensk ekonomi bedöms därmed bestå de närmaste två åren (se tabell 3.2).

Diagram 3.4 Bidrag till BNP-tillväxten 2012–2015

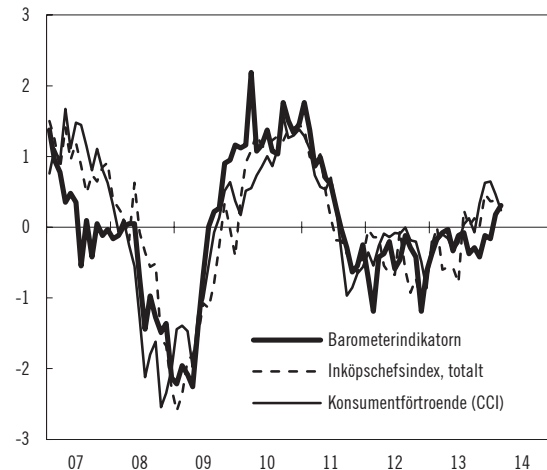
Procentenheter respektive procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Diagram 3.5 Förtroendeindikatorer 2007–2014

Index

Anm.: Säsongsrensade månadsvärden. Serierna är normaliserade så att medelvärdet är 0 och standardavvikelsen är 1. Inköpschefsindex totalt är en sammanvägning av tillverkningsindustrin och tjänstesektorn, baserat på förädlingsvärdet.

Källor: Konjunkturinstitutet och Swedbank.

Hushållens konsumtion driver tillväxten 2014

Hushållens konsumtion växte 2013 i en något lägre takt än genomsnittet de senaste 20 åren (se tabell 3.2). Hushållens disponibla inkomster växte snabbare än konsumtionen, vilket innebär att sparandet ökade. Indikatorer på hushållens förtroende har stigit det senaste året och ligger under inledningen av 2014 kring sitt medelvärde (se diagram 3.5). Detta tyder på att tillväxten i hushållens konsumtion kommer att öka under 2014 jämfört med 2013.

Tabell 3.2 BNP och dess komponenter 2012–2015

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014 och 2015

Procentuell förändring om annat ej anges

	Mdkr 2012	Genomsnitt 1994–2013	2013	2014	2015
Hushållens konsumtion	1718	2,3	2,0	2,6	3,7
Offentlig konsumtion	956	0,9	2,0	1,0	0,6
Fasta bruttoinvesteringar	674	4,1	-1,3	4,7	7,4
Lagerinvesteringar ¹		0,1	0,2	0,1	-0,1
Export	1722	5,7	-0,9	3,5	5,5
Import	1516	5,1	-1,2	3,4	6,3
Nettoexport ¹		0,5	0,1	0,2	0,0
BNP	3550	2,6	1,5	2,7	3,3
BNP, kalenderkorregerad	3555	2,7	1,5	2,8	3,0
Potentiell BNP, kalenderkorregerad ²	3639	2,4	2,2	2,3	2,0
BNP-gap ³		-1,9	-2,9	-2,4	-1,5

Anm.: Fasta priser, referensår 2012.

¹ Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.² Till marknadspris. Potentiell BNP är den nivå på produktionen som skulle uppnås vid normalt resursutnyttjande av de tillgängliga produktionsfaktorerna arbete och kapital.³ BNP-gapet visar skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringens politik bidrar till en stark utveckling av hushållens disponibla inkomster 2014. Detta motverkas delvis av genomförda kommunalskattehöjningar 2014. Därtill har hushållens förmögenhetsutveckling varit gynnsam 2013 och under inledningen av 2014 till följd av stigande aktie- och bostadspriser. Penningpolitiken antas vara expansiv även 2014 vilket bidrar till att stimulera konsumtionen. Konsumtionstillväxten förväntas sammantaget stiga 2014 jämfört med 2013. Konsumtionen kommer dock att växa långsammare än de disponibla inkomsterna, vilket är liktydigt med att sparkvoten stiger (se diagram 3.24). Bedömningen är därför att hushållen även 2014 förväntas vara återhållsamma då de fattar sina konsumtionsbeslut. En bidragande orsak till det är att arbetslösheten fortfarande ligger på en hög nivå.

Läget på arbetsmarknaden förväntas fortsätta att förbättras 2015 och allt fler blir sysselsatta. Därtill antas att penningpolitiken även 2015 är fortsatt expansiv och att den internationella konjunkturuppgången fortsätter. Konsumtionen bedöms därför stiga i en högre takt 2015 jämfört med 2014.

Investeringstillväxten stiger

De fasta bruttoinvesteringarna minskade 2013 (se tabell 3.2).³⁵ Bostadsinvesteringarna utvecklades dock starkt och dämpade nedgången (se tabell 9 i bilaga 1). Även investeringar i energisektorn steg kraftigt mot slutet av året. Industriinvesteringarna fortsatte däremot att utvecklas ojämnt och för helåret 2013 skedde en tydlig nedgång. Nivåerna för såväl bostads- som industriinvesteringar är fortfarande låga jämfört med nivåerna före finanskrisens utbrott 2008.

Indikatorer på bostadsbyggandet tyder på en fortsatt återhämtning i bostadsinvesteringarna 2014. I takt med att exporttillväxten bedöms öka 2014 förväntas även produktionskapaciteten utökas och industriinvesteringarna ta fart. Även ett stigande kapacitetsutnyttjande inom industrin talar för en sådan utveckling (se diagram 3.15).

Sammantaget kommer de totala investeringarna öka något snabbare 2014 än genomsnittet de senaste 20 åren. Investeringsbehovet väntas vara fortsatt större än normalt även 2015 och investeringstillväxten förväntas tillta ytterligare.

Fortsatt ökning av statlig och kommunal konsumtion 2014

De offentliga konsumtionsutgifterna ökade med 2,0 procent 2013, vilket är en betydligt högre tillväxt än genomsnittet för de senaste 20 åren (se tabell 3.2). Framför allt var det den statliga konsumtionen som ökade snabbt, vilket delvis förklaras av tillfälligt höga utgifter för militär förbrukningsmateriel samt ökade utgifter för flyktingmottagande. Även den kommunala konsumtionen utvecklades jämförelsevis starkt 2013. Ett ökat antal elever i grundskolan bidrog till utvecklingen. Dessutom fick kommunsektorn tillfälliga återbetalningar av pensionspremier från AFA Försäkring. Dessa kan ha bidragit till att kommuner och landstings

³⁵ Fasta bruttoinvesteringar är materiella eller immateriella tillgångar som används i produktionsprocessen i över ett år. Bruttobegreppet syftar på att kapitalförslitningen inte är borträknad.

inköp av material och tjänster var tillfälligt höga 2013.

Den offentliga konsumtionen väntas öka med 1,0 procent 2014 (se tabell 3.2). Det är främst statens konsumtion som fortsätter att öka förhållandevis snabbt. Till det bidrar bl.a. ökade utgifter inom områdena utbildning, migration, försvar och rättsväsende.

Kommunerna möter i nuläget stora demografiska förändringar. Det blir allt fler barn i förskole- och grundskoleålder, medan antalet barn i gymnasieålder minskar. Även trycket på äldreomsorgen ökar framöver med allt fler personer i åldrarna 80 år och äldre, som har relativt stora vårdbehov. De senaste åren har dock konsumtionen av äldreomsorg inte ökat i takt med antalet äldre. Det beror på att en allt större andel av äldreomsorgen utförts i form av hemtjänst, som kräver mindre resurser än andra omsorgsformer, och att andelen med särskilt boende minskar. Den kommunala konsumtionen väntas öka något långsammare 2014 jämfört med 2013. Det beror dels på att konsumtionen 2013 bedöms ha påverkats av tillfälliga faktorer, dels på det begränsade ekonomiska utrymmet i kommunsektorn.³⁶

År 2015 väntas de offentliga konsumtionsutgifterna öka i lägre takt än året före. Det beror framför allt på att den statliga konsumtionen förväntas minska, vilket följer av anslagsutvecklingen. Den kommunala konsumtionen väntas emellertid öka i ungefär samma takt som 2014. Efterfrågan på skattefinansierade välfärdstjänster ser ut att stiga mer framöver då andelen barn och äldre i befolkningen ökar. Prognosen baseras på beslutad politik. Bland annat antas den genomsnittliga kommunal-skattesatsen vara oförändrad, vilket begränsar utrymmet för den kommunala konsumtionen.

Lager bidrar positivt till tillväxten 2014

Industriföretagen minskade sina lager av insatsvaror 2013. En orsak till detta var troligen en ökad osäkerhet om efterfrågeläget. Industrin minskade även sina lager av varor i arbete och färdigvaror under delar av året, men sista kvartalet 2013 ökade i stället dessa markant och bidrog kraftigt till BNP-tillväxten. Inom handeln skedde en lageravveckling under hela 2013, vilket sannolikt också kan härledas till det osäkra efterfrågeläget. Det totala lagerbidraget till BNP-tillväxten 2013 var positivt, vilket till stor del beror på att skogslagren ökade.

Både industrin och handeln väntas öka sina lager 2014, delvis till följd av förväntan om högre efterfrågan. Inom industrin bedöms dock utvecklingen vara blandad. Företagen förväntas öka sina lager av insatsvaror medan lagren av varor i arbete och färdigvaror väntas minska något, som en följd av den kraftiga uppbyggnaden det sista kvartalet 2013. Sammantaget bedöms bidraget till BNP-tillväxten från lagerinvesteringarna för helåret 2014 bli något positivt (se tabell 3.2).

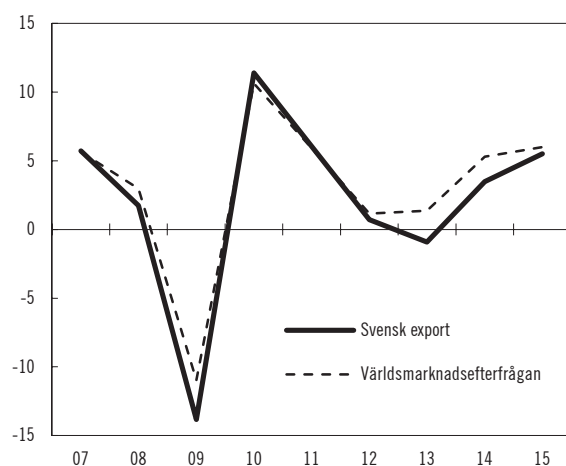
Internationell återhämtning bidrar till stigande export

Utrikeshandeln utvecklades svagt 2013 (se diagram 3.6). Mot slutet av året började dock varuexporten stiga, till följd av att en viss återhämtning bland Sveriges handelspartners ägde rum. Det är framför allt varuexporten som har bidragit till den svaga exportutvecklingen och då särskilt exporten av investeringsvaror. Detta beror framför allt på en svag efterfrågan i omvärlden. Eftersom exporten till stor del utgörs av importerade varor och tjänster, bidrog den svaga exportutvecklingen det senaste året till att även importen utvecklades svagt under 2013.

³⁶ Prognosen för den kommunala konsumtionen utgår från beslutad politik, samt statsbidrag och skattesatser i kommuner och landsting enligt tabell 8.5 i avsnitt 8. Även det lagstadgade kravet om budgetbalans (balanskravet) måste följas av kommunerna. Som en följd av detta får inkomstutvecklingen på några års sikt en stor betydelse, vilken i sin tur beror på löner och arbetade timmar i ekonomin som helhet.

Diagram 3.6 Export och svensk exportmarknad 2007–2015

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Stigande ekonomisk aktivitet i omvärlden ökar efterfrågan på varor och tjänster som produceras i Sverige. Exporttillväxten förväntas därmed vara positiv 2014. Återhämtningen förväntas även innebära att investeringstillväxten bland Sveriges handelsländer tar fart. I ett sådant läge befinner sig svenska exportföretag i en gynnsam position, med sin tyngdpunkt på insats- och investeringsvaror. Mot denna bakgrund förväntas tillväxttakten i exporten gradvis tillta (se tabell 3.2), ungefär i linje med tillväxten på den svenska exportmarknaden (se diagram 3.6).

När väl exporten och den inhemska efterfrågetillväxten stiger 2014 och 2015 förväntas även importtillväxten stiga (se tabell 3.2). En stark utveckling i närtid stöds även av att förtroendet bland importföretagen, mätt enligt inköpschefindex, är på höga nivåer.

Varuproduktionen ökar

Mot slutet av 2013 började varuproduktionen återigen att öka, efter att ha utvecklats svagt en längre tid (se diagram 3.7). En tilltagande världsmarknadsefterfrågan och ökad export bidrog till detta. Trots en hög tillväxt det sista kvartalet minskade industriproduktionen helåret 2013. Bland övriga varuproducerande branscher ökade främst byggproduktionen, vilket dämpade nedgången i den totala varuproduktionen 2013 (se tabell 3.3).

Tjänsteproduktionen har fortsatt att växa under hela 2013 (se diagram 3.7 och tabell 3.3). Tillväxten drivs främst av hushållstjänster, men

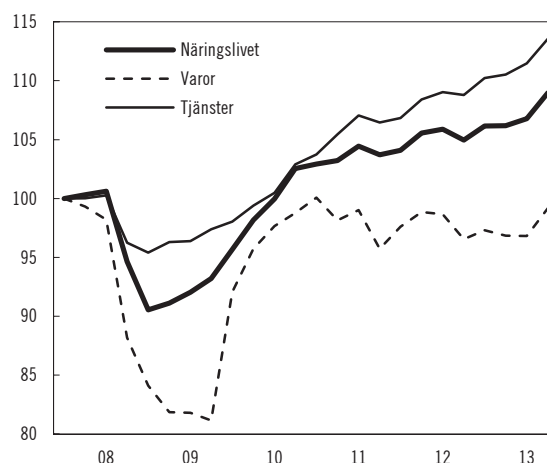
även fastighets- och finanstjänster har under 2013 haft en god utveckling.³⁷

Flertalet förtroendeindikatorer, bl.a. Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer, visar att företagens förväntningar om produktion och efterfrågan har ökat det senaste året. Det indikerar att det finns goda förutsättningar för en högre produktion under 2014 inom både varu- och tjänsteproducerande branscher.

Det stigande förtroendet i kombination med en fortsatt återhämtning bland Sveriges handelspartners skapar förutsättningar för en uppgång i svensk industriproduktion 2014 och 2015. Tillväxttakten i industriproduktionen förväntas dock vara låg i relation till tidigare konjunkturuppgångar. Detta beror främst på att exportutvecklingen bedöms bli svag i jämförelse med tidigare återhämtningsfaser (se diagram 3.25). En hög tillväxt i bygginvesteringar 2014 och 2015 bidrar till att tillväxten i byggproduktionen blir hög (se tabell 3.3).

Diagram 3.7 Näringslivets produktion 2008–2013

Index

Anm.: Index = 100 första kvartalet 2008.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

³⁷ I fördjupningsrutan Sysselsättningsutvecklingen – ett branschperspektiv beskrivs utvecklingen för branschen för hushållstjänster mer ingående.

Tabell 3.3 Näringslivets produktion

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014 och 2015
Procentuell förändring om annat ej anges

	Mdkr 2012	Genomsnitt 1994-2013	2013	2014	2015
Varuproducenter	834	3,7	-0,3	2,8	4,7
Industri	514	5,2	-1,3	3,2	5,9
Bygg	164	1,3	3,0	3,9	4,1
Tjänsteproducenter	1 615	3,3	3,0	3,5	3,7
exkl. FoF ¹	1 189	4,1	2,8	3,6	4,5
Näringslivet totalt	2 449	3,5	1,9	3,3	4,1

¹ Finans- och fastighetstjänstbranscherna.

Anm.: Fasta priser, referensår 2012. Med produktion avses förädlingsvärde, dvs. bruttoproduktion minus insatsförbrukning.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tillväxttakten i tjänsteproduktionen bedöms stiga 2014 och ligga kvar på en förhållandevis hög nivå 2015. Produktionen gynnas bl.a. av en stigande tillväxt i hushållens konsumtion och av en ökad efterfrågan på företagsnära tjänster.

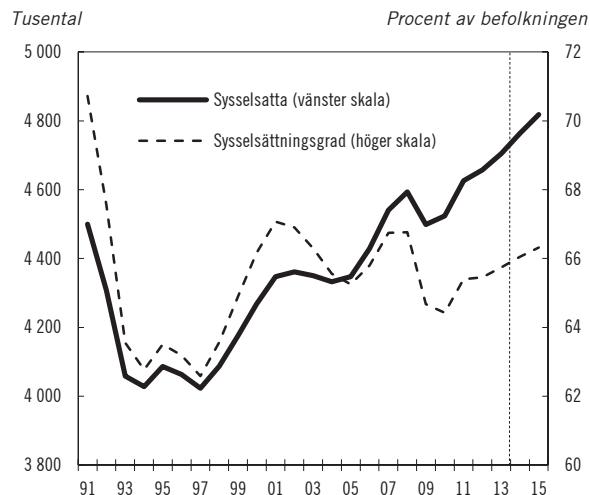
Sammantaget förväntas tillväxten i näringslivets produktion stiga 2014 och 2015.

3.2.2 Arbetsmarknad

Återhämtning på arbetsmarknaden

Sysselsättningen steg för både män och kvinnor 2013 (se tabell 3.4). Det är tjänstebanserna samt stat, kommuner och landsting som främst har drivit ökningen i sysselsättningen (se tabell 3.5). Sysselsättningen ökade något snabbare än befolkningen, vilket innebar att sysselsättningsgraden steg (se diagram 3.8).

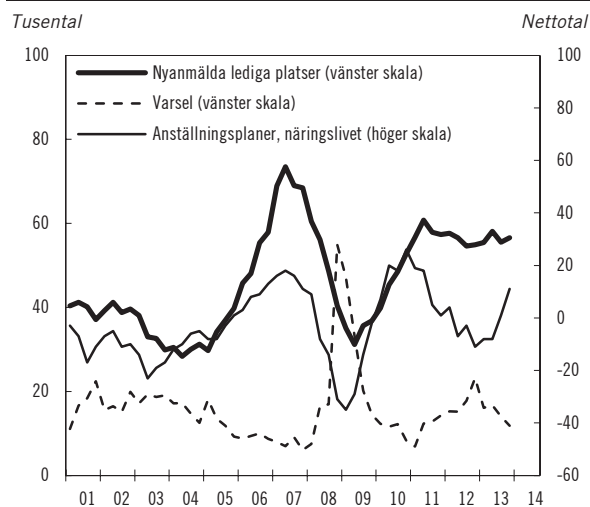
De framåtblickande indikatorerna för efterfrågan på arbetskraft, t.ex. anställningsplaner i näringslivet, nyanmälda lediga platser och varsel om uppsägning, tyder på en fortsatt ökning av sysselsättningen under 2014 (se diagram 3.9). Enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer har andelen företag som planerar att öka antalet anställda stigit kraftigt sedan slutet av 2013. Antalet varsel om uppsägning har minskat kontinuerligt under 2013 och antalet nyanmälda lediga platser befinner sig på en hög nivå.

Diagram 3.8 Sysselsatta och sysselsättningsgrad 1991–2015

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Länkad data från Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1991–2000).

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Sysselsättningen förväntas öka snabbare än befolkningen 2014 och 2015, vilket får till följd att sysselsättningsgraden stiger ytterligare (se diagram 3.8).

Diagram 3.9 Urval av sysselsättningsindikatorer 2001–2014

Anm.: Nyanmälda lediga platser vid Arbetsförmedlingen. Anställningsplanerna är säsongrensade och avser förväntningar på antal anställda från Konjunkturbarometern. Nettotal är skillnaden mellan andelen positiva och negativa svar. Sista utfall är januari 2014.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Sysselsättningen i näringslivet ökar i takt med återhämtningen i ekonomin

Tillväxten i näringslivets produktion tilltog 2013 och väntas öka ytterligare 2014. I takt med att produktionen ökar snabbare får företagen ett större behov av att öka arbetsstyrkan (se tabell 3.5). Utvecklingen av sysselsättningen skiljer sig

åt mellan näringslivets branscher, med ökningsfrämst i tjänstebanscher. Detta följer av den stigande inhemska efterfrågan, i synnerhet en ökad konsumtion bland hushållen. Sysselsättningen i varubanscher väntas i stället minska något (se tabell 3.5 och fördjupningsrutan Sysselsättningsutvecklingen – ett branschperspektiv), framför allt till följd av att sysselsättningen inom den exportberoende industrisektorn ser ut att fortsätta att utvecklas svagt. I varubanscher bedöms produktionen 2014 huvudsakligen öka via en högre produktivitet men 2015 via en högre medelarbetsstid. Den negativa utvecklingen i sysselsättningen inom industrin vägs till viss del upp av en ökande sysselsättning i byggbranschen, vilket är en följd av den höga tillväxten i byggproduktionen.

Sysselsättningen i varubanscher bestäms inte bara av den konjunkturella utvecklingen. Den minskande andelen sysselsatta i varubanscher totalt, och den allt större andelen sysselsatta i tjänstebanscher, följer också en strukturell trend som pågått sedan mitten av 1990-talet (se diagram 3.10). En ökad efterfrågan på tjänster i förhållande till varor och att industrin blivit mindre sysselsättningsintensiv är bidragande orsaker till denna utveckling. En ytterligare förklaring är att många som tidigare räknades som sysselsatta inom industrin numera arbetar inom företagstjänstebanschen, t.ex. i bemanningsföretag.

Tabell 3.4 Arbetsmarknad

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014 och 2015

Procentuell förändring om annat ej anges

	Nivå, tusental 2012	Genomsnitt 1994–2013	2013	2014	2015
BNP ¹	3 555	2,7	1,5	2,8	3,0
Produktivitet ²	415	2,0	1,1	1,5	1,9
Produktivitet i näringslivet ²	458	2,5	1,7	1,8	2,2
Arbetade timmar ³	7 516	0,7	0,4	1,4	1,2
Arbetade timmar i näringslivet ³	5 356	1,0	0,1	1,6	1,6
Medelarbetsstid ⁴		0,0	-0,6	0,2	0,0
Sysselsatta	4 657	0,7	1,0	1,2	1,2
Kvinnor	2 215	0,6	1,0	-	-
Män	2 442	0,9	1,0	-	-
Potentiell sysselsättning ⁵	4 767	0,5	1,2	0,8	0,6
Sysselsättningsgap ⁶		-1,9	-2,5	-2,2	-1,5
Arbetskraft	5 060	0,6	1,1	0,9	0,7
Kvinnor	2 400	0,6	1,2	-	-
Män	2 660	0,7	1,0	-	-
Arbetslöshet ⁷		8,0	8,0	7,7	7,3
Kvinnor		7,7	7,9	-	-
Män		8,2	8,2	-	-
Programdeltagare ^{7, 8}	187	3,2	3,9	3,9	3,7

Anm.: BNP, produktivitet, arbetade timmar och medelarbetsstid avser kalenderkorrigerade data. Sysselsatta, arbetskraft och arbetslöshet avser åldersgruppen 15–74 år enligt populationen i arbetskraftsundersökningarna (AKU). BNP, produktivitet, arbetade timmar, medelarbetsstid och potentiell sysselsättning finns inte uppdelat på kön. Prognos fördelat på kvinnor och män görs ej.

¹ BNP till marknadspris, fasta priser, kalenderkorrigerad. Nivå avser miljarder kronor.

² Produktivitet mäts som förädlingsvärde till baspris per arbetad timme.

³ Enligt nationalräkenskaperna. Nivå avser 10 000-tal.

⁴ Avser arbetade timmar per år enligt nationalräkenskaperna dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta i åldersgruppen 15–74 år enligt AKU.

⁵ Potentiell sysselsättning avser inte den högsta möjliga nivån utan den nivå som är förenlig med stabil inflation och ekonomisk balans.

⁶ Sysselsättningsgapet visar skillnaden mellan faktisk och potentiell sysselsättning i procent av potentiell sysselsättning.

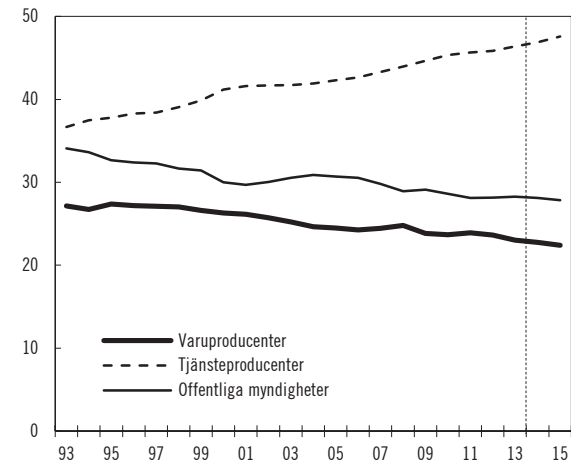
⁷ I procent av arbetskraften.

⁸ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

Diagram 3.10 Branschvis sysselsättning 1993–2015

Procent av total sysselsättning

Anm.: Sysselsatta enligt nationalräkenskaperna.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Antalet sysselsatta i stat, kommun och landsting fortsätter att öka

Sysselsättningen i offentlig sektor har ökat sedan 2012 (se tabell 3.5).³⁸ År 2013 ökade sysselsättningen med 18 000 personer. De senaste årens uppgång i sysselsättningen har skett i både staten, kommunerna och landstingen. Under denna period har bl.a. satsningar gjorts på universitetsutbildning och rättsväsende. Samtidigt har antalet anställda i kommunsektorn åter ökat efter några år av minskad sysselsättning i samband med finanskrisen.

Utvecklingen med stigande offentlig sysselsättning förväntas fortsätta under 2014, framför allt inom kommunerna. Den demografiska utvecklingen innebär att kommunerna möter en stigande efterfrågan på välfärdstjänster, inom skola, vård och omsorg. Kommunernas skatteunderlag väntas växa i takt med att ekonomin återhämtar sig och arbetslösheten minskar. Detta skapar utrymme för en fortsatt ökning av sysselsättningen 2015.

Tabell 3.5 Sysselsättning efter näringsgren

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014 och 2015

Procentuell förändring om annat ej anges

	Nivå, tusentals personer 2012	Genomsnitt 1994–2013	2013	2014	2015
Näringslivet	3 215	1,1	0,8	1,5	1,7
Varubranscher	1 094	-0,1	-1,7	0,0	-0,2
Tjänstebranscher	2 121	1,9	2,1	2,3	2,6
Stat, kommun och landsting	1 302	-0,3	1,4	0,7	0,2
Staten	238	-0,4	2,2	0,8	-0,4
Kommuner och landsting	1 064	-0,3	1,2	0,7	0,3
Ekonomi totalt¹	4 627	0,7	1,0	1,2	1,2

¹ I ekonomin totalt inkluderas även sysselsatta i hushållens icke vinstdrivande organisationer.

Anm.: Antalet sysselsatta avser sysselsatta enligt nationalräkenskaperna.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

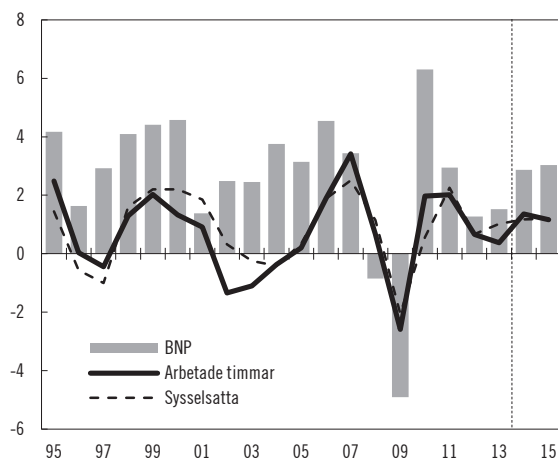
Arbetade timmar ökar starkt i tjänstebranscherna

Antalet arbetade timmar i hela ekonomin bedöms öka något snabbare än sysselsättningen 2014 (se diagram 3.11 och tabell 3.4), vilket medför att medelarbetsstunden ökar något. Ökningen av antalet arbetade timmar drivs, liksom sysselsättningen, av en positiv utveckling i tjänstebranscherna samt i stat, kommun och landsting. År 2015 förväntas det totala antalet timmar öka i en något lägre takt, vilket beror på att timmarna i stat, kommun och landsting utvecklas svagare än föregående år. I näringslivet förväntas timmarna öka i samma takt 2014 och 2015.

³⁸ De sysselsatta i kommunerna och landstingen utgör drygt 80 procent av de offentligt sysselsatta.

Diagram 3.11 BNP, arbetade timmar och sysselsatta 1995–2015

Årlig procentuell förändring

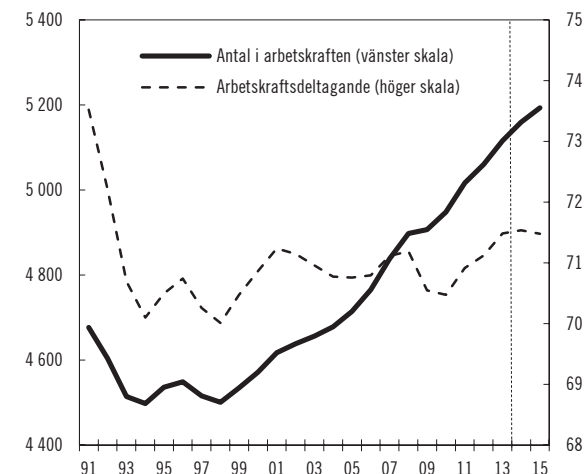
Anm.: Kalenderkorrigerade data för BNP och arbetade timmar.

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Diagram 3.12 Arbetskraften och arbetskraftsdeltagande 1991–2015

Tusental

Procent av befolkningen

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Länkad data från Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1990–2000).

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Lägre tillväxt i arbetskraften

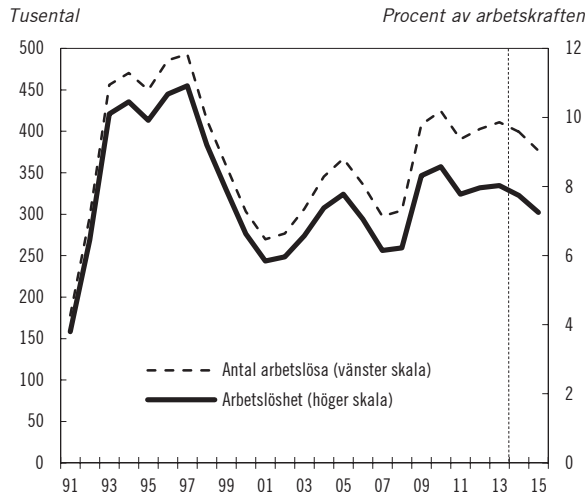
Arbetskraften har ökat starkt de senaste åren (se diagram 3.12). Det beror delvis på att befolkningen i arbetsför ålder har ökat, men också på att en större andel av befolkningen deltar i arbetskraften, dvs. arbetskraftsdeltagandet har stigit. I synnerhet har arbetsmarknadsdeltagandet bland kvinnor stigit 2010–2013.

I regel sjunker arbetskraftsdeltagandet när konjunkturen, och utsikterna att hitta ett arbete, försämras. Under finanskrisen och den efterföljande lågkonjunkturen 2009–2013 har arbetskraftsdeltagandet dock inte minskat i samma grad som under tidigare lågkonjunkturer. I dag är arbetskraftsdeltagandet på samma nivå som under högkonjunkturerna 2001 och 2007 (se diagram 3.12). En viktig förklaring till det ökade arbetskraftsdeltagandet är att regeringens utbudsstimulerande reformer, framför allt jobbskatteavdraget, har ökat drivkrafterna att arbeta.

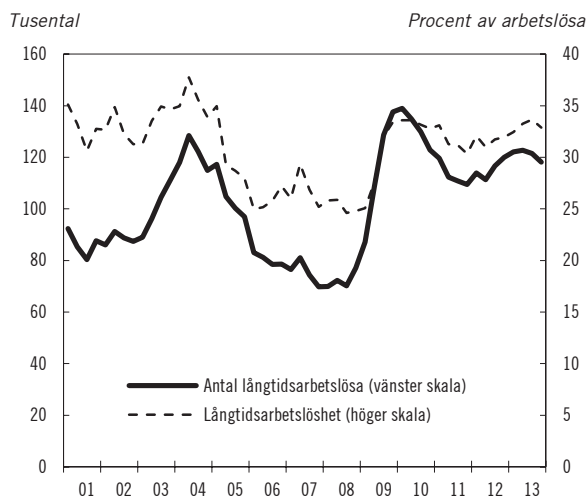
Den starka ökningen i arbetskraften bedöms avta 2014 och 2015, huvudsakligen beroende på att regeringens tidigare reformer bedöms ha nått full effekt fram till och med 2013 (se tabell 3.4). Det förstärkta jobbskatteavdraget som trädde i kraft vid årsskiftet 2013/2014 väntas dock bidra till tillväxten i arbetskraften de kommande åren. En annan anledning till den lägre ökningstakten i arbetskraftsdeltagandet är att grupper med lågt arbetskraftsdeltagande, som äldre och nyanlända invandrare, förväntas öka i en snabbare takt än andra grupper.

Arbetslösheten minskar 2014 och 2015

Den utdragna lågkonjunkturen har medfört att efterfrågan på arbetskraft inte har ökat i takt med utbudet. Sammantaget innebär det att arbetslösheten för närvarande är på en hög nivå (se diagram 3.13). Under loppet av 2013 har dock arbetslösheten minskat något och 2014 och 2015 förväntas den fortsätta sjunka då sysselsättningen ökar snabbare än arbetskraften (se tabell 3.4).

Diagram 3.13 Arbetslösa och arbetslöshet 1991–2015

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Länkad av Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1990–2000).
Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Diagram 3.14 Långtidsarbetslösa 2001–2013

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Långtidsarbetslösa avser arbetslösa 27 veckor eller längre (svensk praxis), mätt enligt arbetskraftsundersökningarna. Säsongrensad kvartalsdata.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Arbetslöshetstiderna har generellt sett blivit längre sedan finanskrisens utbrott, vilket har resulterat i en högre långtidsarbetslöshet än åren före finanskrisen (se diagram 3.14). Antalet personer som är långtidsarbetslösa har däremot minskat jämfört med 2009 och 2010, då antalet långtidsarbetslösa var som högst. Regeringen bedömer dock att långtidsarbetslösheten kommer att ligga kvar på en förhållandevis hög nivå de närmaste åren. Långtidsarbetslösheten beskrivs närmare i avsnitt 10.

3.2.3 Resursutnyttjande

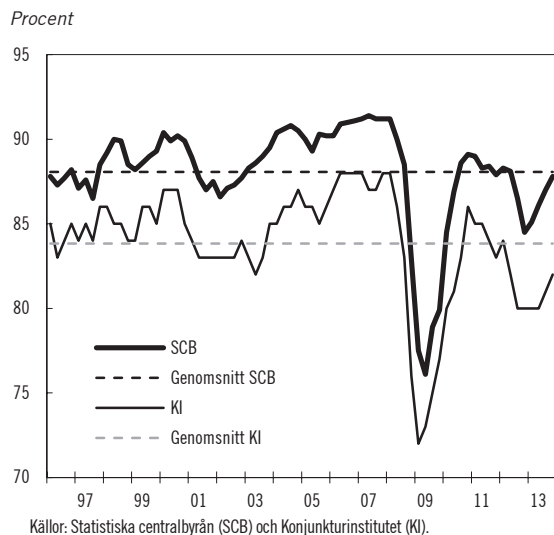
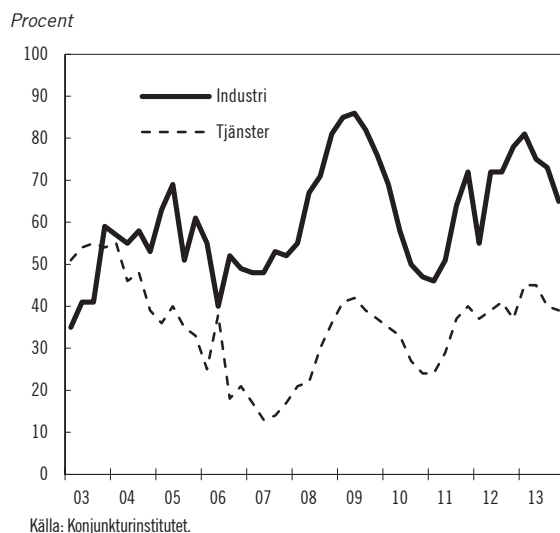
I stort sett balanserat resursutnyttjande inom företagen

Indikatorer på resursutnyttjandet inom företagen steg mot slutet av 2013. Andelen företag i näringslivet som anser att de utnyttjar befintlig personal nästan fullt ut har ökat enligt Arbetsförmedlingens företagsundersökning. Under hösten 2013 nådde denna andel genomsnittsnivån för 1997–2013.³⁹ Det kan tolkas som att den lediga kapaciteten är begränsad. Sammantaget bedöms resursutnyttjandet inom företagen i hela näringslivet vara i stort sett balanserat.

Kapacitetsutnyttjandet i industriföretagen steg 2013 och låg det fjärde kvartalet 2013 på en genomsnittlig nivå enligt Statistiska centralbyråns undersökning, men på en något lägre nivå än genomsnittet enligt Konjunkturinstitutets barometer (se diagram 3.16). Det indikerar att mängden lediga resurser minskat även i industrin.

Regeringen bedömer att resursutnyttjandet inom företagen fortfarande inte är balanserat vare sig i industrin eller i de varuproducerande branscherna som helhet. Varuproduktionen har utvecklats svagt en längre tid till följd av låg efterfrågan. Allt tyder dock på att de varuproducerande företagen inte fullt ut anpassat sin produktionskapacitet. Till viss del avvaktar de en kommande efterfrågeuppgång. I den meningen är den lediga kapaciteten att betrakta som tillfällig. I de tjänsteproducerande branscherna, där produktionsfallet under lågkonjunkturen inte varit lika stort, är resursutnyttjandet av allt att döma högre. Denna bedömning stöds av att andelen företag som angett otillräcklig efterfrågan som främsta hinder för produktionen har varit klart högre inom industrin än inom tjänstebanscherorna i flera år (se diagram 3.16). Bland tjänsteföretagen har sysselsättningsuppgången varit större de senaste åren, vilket också talar för att resursutnyttjandet är lägre i de varuproducerande företagen (se avsnitt 3.2.2).

³⁹ Se Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2013 (Arbetsförmedlingen 2013).

Diagram 3.15 Industrins kapacitetsutnyttjande 1996–2013**Diagram 3.16 Otillräcklig efterfrågan som främsta hinder för produktionen 2003–2013**

När efterfrågan stiger ytterligare 2014 och 2015 förväntas produktiviteten i näringslivet fortsätta att öka, om än i en något långsammare takt än genomsnittet 1980–2013. Detta beror dels på att sysselsättningen förväntas växa starkt i relation till BNP under återhämtningen, dels på att det av allt att döma tar tid för långsiktiga investeringar att få genomslag på produktivitetstillväxten i näringslivet.

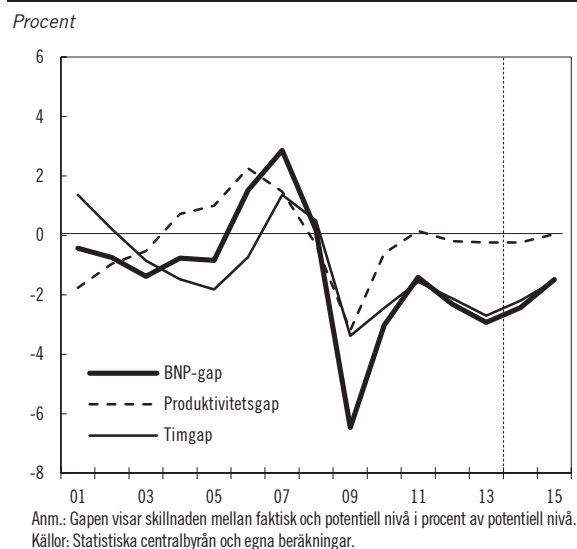
Lågt resursutnyttjande på arbetsmarknaden

Tecknen på att det finns lediga resurser på arbetsmarknaden är tydliga. Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer visar att bristtalen är låga i flera av näringslivets olika branscher. Samtidigt är arbetslösheten hög ur ett

historiskt perspektiv, löneökningstakten dämpad och inflationen låg.

Regeringens bedömning är att det finns mycket lediga resurser på arbetsmarknaden, dvs. sysselsättningen kan fortsätta att stiga utan att det för den skull leder till högre löneökningar. Arbetsmarknadsgapet, som mäts som antalet arbetade timmars avvikelse från den potentiella nivån, bedöms vara -2,2 procent 2014.

Sammantaget bedöms att resursutnyttjandet i ekonomin i dess helhet är lågt. Den högre BNP-tillväxten i prognosen 2014 och 2015 medför dock att resursutnyttjandet förväntas stiga. BNP-gapet bedöms vara tydligt negativt även 2015 (se diagram 3.17).⁴⁰

Diagram 3.17 Resursutnyttjande 2001–2015

3.2.4 Löner och inflation

Nya löneavtal ger dämpade löneökningar

I avtalsrörelsen som avslutades 2013 tecknades omkring femhundra avtal för 2,7 miljoner anställda. Den lönenormerande industrisektorn inledde med att sluta ett treårigt avtal med ett sammanlagt värde på ca 6,8 procent. Av denna kostnadsökning utgör ca 6,2 procent löneökningar medan resterande del ska avsättas

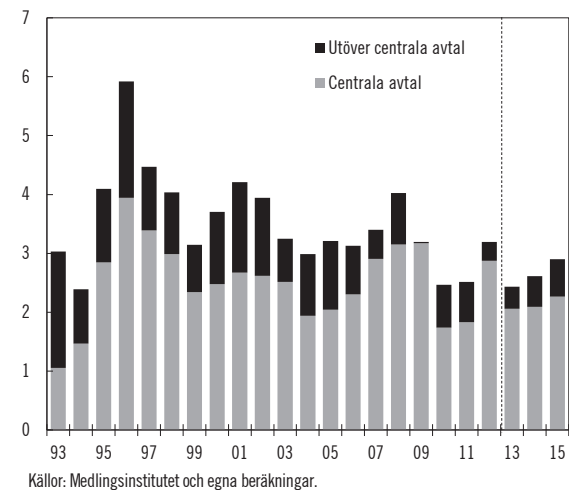
⁴⁰ BNP-gapet mäter resursutnyttjandet i ekonomin som helhet. Det är lika med summan av produktivitetsgapet, vilket mäter resursutnyttjandet inom företagen, och timgapet, vilket mäter resursutnyttjandet på arbetsmarknaden i termer av arbetade timmar.

till ett system för delpension. Efter att avtalen inom industrin blev klara slöts treåriga avtal även på andra större avtalsområden. Avtalsperioderna blev därmed längre jämfört med den förra avtalsrörelsen. Merparten av avtalen hade då en löptid på ungefär ett år. Sammantaget har kostnadsökningen i industrins avtal varit normerande för övriga delar av arbetsmarknaden.

Det svaga konjunkturläget då förhandlingarna ägde rum bidrog till att de avtalade löneökningarna blev förhållandevis återhållsamma (se diagram 3.18). Detta resulterar i en dämpad löneökningstakt i hela ekonomin 2013–2015, enligt konjunkturlönestatistikens definition (se tabell 3.6).

Diagram 3.18 Centrala avtal och löneökningar i näringslivet 1993–2015

Procentuell förändring

Utöver konjunkturlönestatistiken mäts löneutvecklingen även i nationalräkenskaperna. I konjunkturlönestatistiken registreras löneökningen under den period som lönen intjänades medan den i nationalräkenskaperna registreras under den period då lönen betalades ut. Det innebär att retroaktiva löneutbetalningar bokförs vid olika tidpunkter i de båda källorna. Då en relativt stor andel av de retroaktiva löneutbetalningarna för 2013 betalades ut under senare delen av året blev löneökningstakten enligt nationalräkenskaperna låg 2013. För 2014 innebär det att löneutvecklingen enligt nationalräkenskaperna bedöms vara något högre än enligt konjunkturlönestatistiken.

Tabell 3.6 Löner och inflation

Utfall t.o.m. 2013*, prognos för 2014 och 2015

Procentuell förändring

	Genomsnitt 1994-2013	2013	2014	2015
Timlön				
KL, hela ekonomin ¹	3,5	2,5	2,7	2,9
KL näringslivet ¹	3,5	2,4	2,6	2,9
NR, hela ekonomin ²	3,5	2,2	3,0	3,0
NR, näringslivet ²	3,6	1,9	3,0	3,0
Inflation				
KPI ³	1,3	0,0	0,2	1,6
KPIF ^{3,4}	1,7	0,9	0,8	1,5

*Löneökningstakten enligt konjunkturlönestatistiken för 2013 avser prognos. Detta beror på att statistiken blir definitiv först efter 12 månader, bl.a. på grund av utbetalning av retroaktiva löner.

¹ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.

² Timlön enligt nationalräkenskaperna.

³ Årsgenomsnitt.

⁴ KPIF (KPI med fast bostadsränta) är ett av Riksbanken definierat mått på underliggande inflation. KPIF beräknas genom att den del av förändringen i hushållens räntekostnader för egnahem som beror på förändrade räntesatser hålls konstant.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Låg inflation de senaste åren

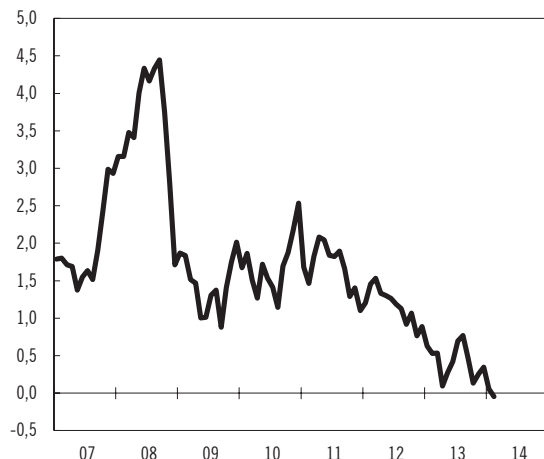
Inflationen, mätt som årlig procentuell förändring av konsumentprisindex (KPI), var 2013 lägre än Riksbankens mål på 2 procent. Detsamma gällde för inflationen mätt som KPI med fast ränta (KPIF).

Sedan 2010 har inflationen, mätt som KPIF, sjunkit trendmässigt. I stort sett samtliga delkomponenter av KPI har bidragit till den svaga prisutvecklingen. Även om undergrupperna med störst prisförändringar (både positiva och negativa) exkluderas har inflationstakten trendmässigt sjunkit sedan början av 2011 (se diagram 3.19). Fram till början av 2013 förklarades den fallande inflationstakten främst av lägre importpriser till följd av en allmänt svag internationell prisutveckling och en stark nominell krona. Detta slog framför allt igenom i inflationen för varor.

Sedan mitten av 2013 har inflationen huvudsakligen dämpats av tjänstepriserna. Prisökningstakten för varor respektive tjänster har sedan början av 2012 närmast sig varandra och skillnaden är nu ovanligt liten samtidigt som prisökningarna i båda fallen är små i nuläget (se diagram 3.20). En förklaring till den låga prisutvecklingen för tjänster kan vara en förhållandevis stark produktivitetsutveckling inom tjänstesektorn under slutet av 2013.

Diagram 3.19 Underliggande inflation 2007–2014

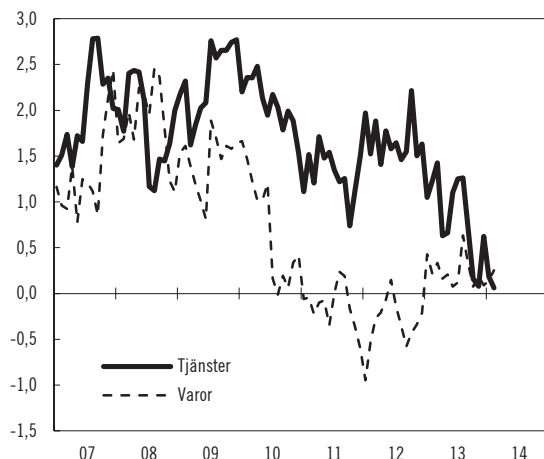
Årlig procentuell förändring

Anm.: Med underliggande inflation menas av Riksbanken publicerad TRIM85. Detta mått baseras på 70 undergrupper i KPI där de 7,5 procent högsta och de 7,5 procent lägsta årliga prisförändringarna respektive månad har exkluderats.
Källa: Riksbanken.

Diagram 3.20 Inflation i varor respektive tjänster 2007–2014

Årlig procentuell förändring

Källa: Statistiska centralbyrån.

Inflationen stiger framöver – om än långsamt

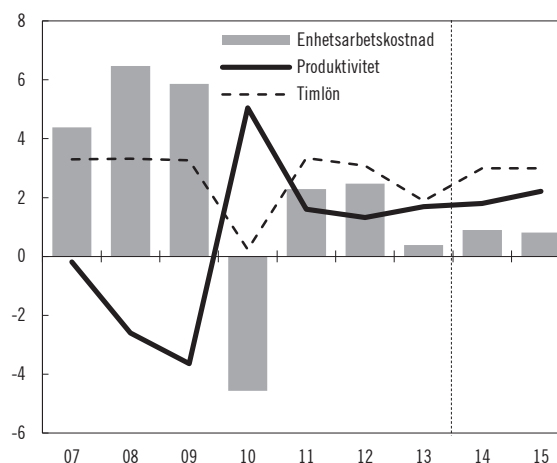
Inflationen förväntas vara låg även under 2014. Importpriserna förväntas förvisso stiga, men uppgången kommer att bli svag. Den låga inflationen är också resultatet av ett lågt resursutnyttjande, som avspeglas i de återhållsamma löneavtalen. Löneutvecklingen, tillsammans med en något stigande produktivitetstillväxt, bidrar även till en fortsatt dämpad utveckling av enhetsarbetskostnaden (se diagram 3.21). Detta bidrar till ett lågt kostnadstryck.

Inflationen, mätt som KPIF, väntas tillta mot slutet av 2014, men för helåret väntas en inflationstakt i nivå med 2013.

Det är först 2015, när en tydlig uppgång i resursutnyttjandet förväntas, som företagen bedöms ha möjlighet att låta sina kostnadsökningar slå igenom på konsumentpriserna i en större utsträckning. Inflationen förväntas då stiga i en snabbare takt. Inflationen mätt som KPI bedöms stiga något snabbare än KPIF 2015. Detta är en följd av att Riksbanken antas börja höja styrräntan i inledningen av 2015 (se tabell 3.7).

Diagram 3.21 Enhetsarbetskostnad, produktivitet och löner 2007–2015

Procentuell förändring

Anm.: Samtliga variabler avser näringslivet. Timlön enligt nationalräkenskaperna. Kalenderkorrigerad data.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

3.2.5 Räntor och växelkurser

Expansiv penningpolitik

Riksbanken antas fortsätta att föra en expansiv penningpolitik. Detta följer av att inflationen fortsättningsvis blir låg, på grund av ett lågt resursutnyttjande. Reporäntan bedöms ligga kvar på 0,75 procent under hela 2014, för att sedan höjas under första hälften av 2015 (se tabell 3.7).

Tabell 3.7 Räntor och växelkurser

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014 och 2015

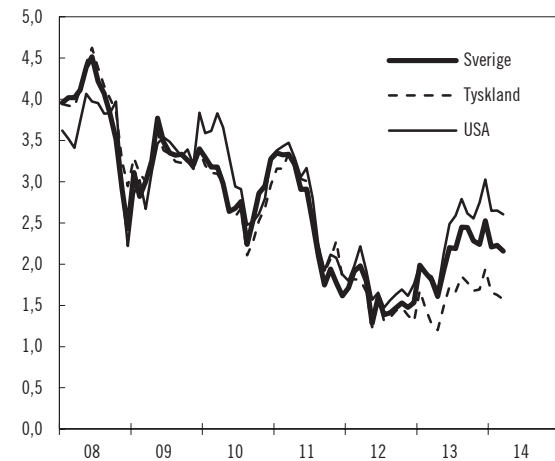
	2013	2014	2015
Reporänta	0,75	0,75	1,50
Statsobligationsränta, 10 år	2,50	2,80	3,30
Växelkurs, kronindex KIX	104,3	102,7	101,6
EUR/SEK	8,80	8,50	8,30

Anm.: Värde vid respektive års slut.

Källor: Riksbanken, Reuters EcoWin och egna beräkningar.

Diagram 3.22 Tioåriga statsobligationer 2008–2014

Procent

Källa: Reuters EcoWin.

Marknadsräntorna har fallit under inledningen av 2014, vilket är i linje med en global nedgång för marknadsräntor med längre löptider (se diagram 3.22).

Tecken på en ekonomisk aktivitet i Kina och USA som är svagare än väntad, samt en tilltagande geopolitisk oro, har ökat efterfrågan på obligationer, vilket bidragit till lägre räntor. Därtill har sannolikt osäkerhet kring eventuella spridningseffekter från problem i flera framväxande ekonomier ytterligare bidragit till lägre marknadsräntor.

Förväntningar om en högre global ekonomisk tillväxt bedöms emellertid gradvis leda till högre obligationsräntor 2014 och 2015 (se tabell 3.7).

Kronan något starkare

Kronan försvagades något under senare delen av 2013. Detta berodde till viss del på stigande förväntningar om en räntesänkning från Riksbanken. Under inledningen av 2014 har värdet på kronan i stort sett varit oförändrat, trots korta perioder av oro på de finansiella marknaderna. I handelsvägda nominella termer

är kronan relativt stark medan den i reala termer, dvs. justerat för inflation, inte är långt ifrån den genomsnittliga nivån sedan 1999. Kronindex, KIX, förväntas falla något under 2014 (se tabell 3.7), dvs. kronan förväntas stärkas, framför allt mot euron. Detta är i linje med marknadens förväntningar om ökande skillnader i styrräntan mellan Sverige och euroområdet.

3.3 Utvecklingen 2016–2018

Högre tillväxt i omvärlden

De flesta avancerade ekonomier befinner sig alltjämt i en lågkonjunktur 2015. Det finns därmed goda förutsättningar för att tillväxten kan bli relativt hög i den efterföljande återhämtningsfasen (se tabell 3.8). Överlag förväntas en fortsatt återhämtning i Sveriges viktigaste handelsländer och därmed att efterfrågan på svensk export fortsätter växa i en förhållandevis hög takt 2016–2018.

I många euroländer har tillväxtförutsättningarna försämrats i spåren av finans- och skuldskrisen och den därpå följande djupa och utdragna lågkonjunkturen. Hög arbetslöshet har bl.a. medfört att många lämnat arbetskraften. Utöver detta förväntas fortsatta behov av anpassningar av konkurrenskraft prägla den ekonomiska utvecklingen i euroområdet även under prognosperiodens senare del. Detta dämpar tillväxten.

BNP-tillväxten i USA väntas vara relativt hög 2016–2018. En expansiv penningpolitik stödjer återhämtningen, medan finanspolitiken förväntas vara neutral.

Tabell 3.8 Nyckeltalstabell

Utfall t.o.m. 2013, prognos för 2014–2018
Procentuell förändring om annat ej anges

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Sverige						
BNP	1,5	2,7	3,3	3,5	2,5	2,3
BNP, kalenderkorr.	1,5	2,8	3,0	3,2	2,7	2,4
Hushållens konsumtion	2,0	2,6	3,7	3,4	2,8	2,5
Offentlig konsumtion	2,0	1,0	0,6	0,9	0,3	0,2
Fasta bruttoinvesteringar	-1,3	4,7	7,4	6,5	4,5	4,2
Lagerinvesteringar ¹	0,2	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0
Export	-0,9	3,5	5,5	6,5	5,7	5,4
Import	-1,2	3,4	6,3	6,7	6,0	5,7
Nettoexport ¹	0,1	0,2	0,0	0,3	0,2	0,2
Arbetade timmar ²	0,4	1,4	1,2	1,4	1,1	0,8
Produktivitet ^{2,3}	1,1	1,5	1,9	1,9	1,7	1,6
Sysselsatta ⁴	1,0	1,2	1,2	1,2	1,0	0,9
Arbetslöshet ⁵	8,0	7,7	7,3	6,7	6,3	5,9
Timlön ⁶	2,5	2,7	2,9	3,2	3,4	3,5
KPI ⁷	0,0	0,2	1,6	2,5	2,8	2,9
KPIF ⁷	0,9	0,8	1,5	1,7	1,9	2,0
Reporänta ⁸	0,75	0,75	1,50	2,25	2,75	3,25
KIX ⁹	104,3	102,7	101,6	101,4	101,2	101,2
BNP-gap ¹⁰	-2,9	-2,4	-1,5	-0,5	-0,2	0,0
Internationellt						
BNP, euroområdet	-0,4	1,1	1,6	1,7	1,6	1,6
BNP, USA	1,9	2,9	3,2	3,1	3,0	2,9
BNP, Kina	7,6	7,5	7,4	7,3	7,1	7,0
Världsmarknads- efterfrågan	1,4	5,3	6,0	6,0	5,9	5,9

¹ Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.

² Kalenderkorrigerad.

³ Produktivitet mäts som förädlingsvärde till baspris per arbetad timme.

⁴ 15–74 år.

⁵ I procent av arbetskraften, 15–74 år.

⁶ Mänt enligt konjunkturlönestatistiken.

⁷ Årsgenomsnitt.

⁸ Procent, vid årets slut.

⁹ Värde vid respektive års slut.

¹⁰ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken, Bureau of Economic Analysis, Eurostat, Reuters EcoWin och egna beräkningar.

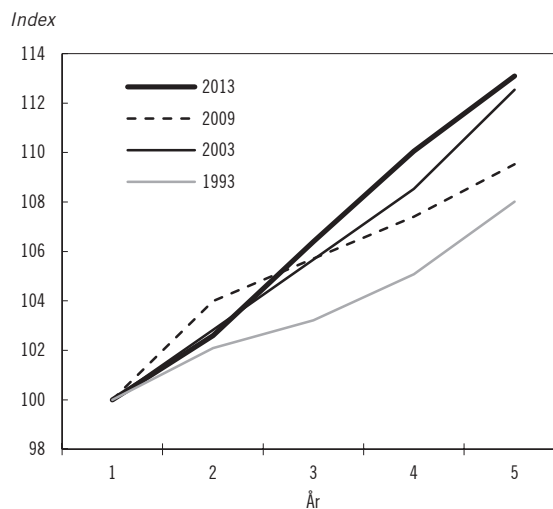
Den kinesiska regeringens ambition att ombalansera ekonomin mot mer inhemsk konsumtion förväntas leda till en successivt minskande tillväxt i takt med att reformerna implementeras. Även tillväxten i många andra framväxande ekonomier väntas vara lägre än vad som var fallet under inledningen av 2000-talet. Tillväxten i dessa länder förväntas sakta in allt eftersom dessa ekonomier konvergerar mot de avancerade ekonomierna. Men de framväxande ekonomierna bedöms icke desto mindre växa

snabbare än de avancerade ekonomierna även framöver.

Inhemsk efterfrågan försätter driva BNP

BNP-tillväxten förväntas vara förhållandevis hög även 2016–2018 (se tabell 3.8). En god förmögenhetsutveckling, förhållandevis höga reallöneökningar och ett förbättrat arbetsmarknadsläge möjliggör en hög konsumtions-tillväxt. Konsumtionen väntas under denna period växa något snabbare än i samband med tidigare konjunkturuppgångar (se diagram 3.23). Dessutom har hushållen ett i utgångsläget högt sparande, vilket är en god förutsättning för en stark konsumtionstillväxt. Konsumtionen bedöms växa snabbare än de disponibla inkomsterna 2016–2018, vilket medför att sparkvoten faller tillbaka. Sparkvoten förväntas dock vara hög ur ett historiskt perspektiv under hela prognosperioden (se diagram 3.24).

Diagram 3.23 Konsumtionsutveckling fyra år efter påbörjad konjunkturuppgång

Anm.: Index = 100 vid konjunkturbotten, dvs. år 1. Seriens förklaringspost avser året för konjunkturbotten.

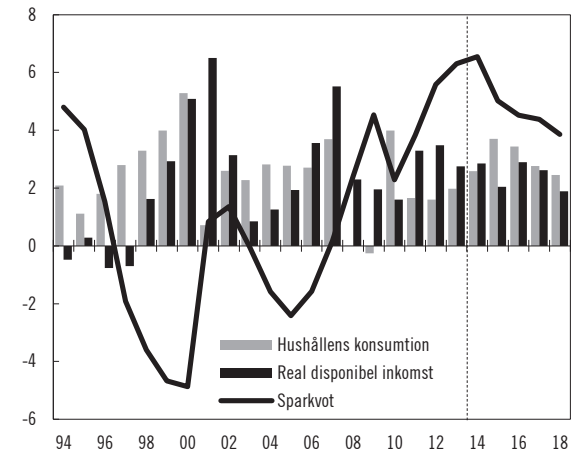
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Flera år av låg efterfrågan i omvärlden och osäkra framtidsutsikter har medfört att företagen skjutit på sina investeringar. I takt med en stigande efterfrågan i Sverige och omvärlden förväntas företagen inom industrin både ersätta förslitet kapital och genomföra produktivitetshöjande åtgärder, exempelvis genom att investera i maskiner och anläggningar. Det medför att industriinvesteringarna utvecklas starkt även 2016–2018. Även bostadsinvesteringarna bedöms växa snabbare än sitt

historiska genomsnitt under perioden för att möta ett eftersatt behov av bostäder.

Diagram 3.24 Hushållens konsumtion, disponibel inkomst och sparkvot 1994–2018

Årlig procentuell förändring

Anm.: Sparkvoten är definierad som hushållens nettosparande exklusive sparande i avtalspensioner och premiepensionssystemets andel av hushållens disponibla inkomster. Hushållens konsumtion och real disponibel inkomst avser årlig procentuell förändring.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

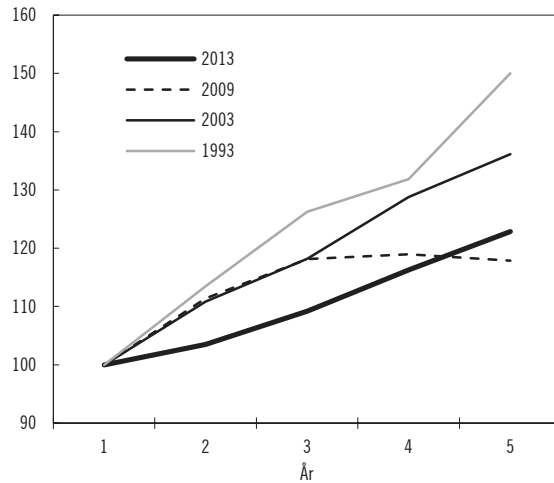
I takt med att efterfrågan i omvärlden stiger och den internationella investeringsviljan tar fart, förväntas exporttillväxten så småningom tillta. Export- och importtillväxten bedöms nå sin kulmen 2016 för att sedan avta gradvis i takt med att det globala resursutnyttjandet närmar sig ett balanserat läge. Exporten utvecklas dock betydligt svagare jämfört med tidigare återhämtningar (se diagram 3.25). Det beror på att världsmarknadsefterfrågan förväntas växa långsammare än vid tidigare återhämtningsfaser. Trots den dämpade exportutvecklingen kommer importtillväxten bli förhållandevis hög, vilket beror på en stark inhemsk efterfrågan. Förhållandet mellan export- och importutvecklingen medför att nettoexporten och även bytesbalansen som andel av BNP gradvis sjunker.

Den offentliga konsumtionen förväntas öka i måttlig takt 2016–2018 (se tabell 3.8). Under dessa år tilltar det demografiska trycket på kommunal konsumtion. Antalet barn i förskole- och grundskoleålder fortsätter att öka, liksom antalet personer som är 80 år och äldre. Utvecklingen av den kommunala konsumtionen i prognosen motsvarar nära på, men inte fullt ut, den konsumtionsvolym som ges av demografiska förändringar. Den statliga konsumtionen minskar däremot 2016–2018. Prognosen baseras endast på beslutad politik och

nedgången följer av anslagsutvecklingen dessa år, som är lägre än 2014.

Diagram 3.25 Exportutveckling fyra år efter påbörjad konjunkturuppgång

Index

Anm.: Index = 100 vid konjunkturbotten, dvs. år 1. Seriens förklaringspost avser året för konjunkturbotten.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Gradvis minskande arbetslöshet och högre sysselsättningsgrad

Resursutnyttjandet inom företagen förväntas vara balanserat 2015. Det innebär att företagen använder sina tillgängliga resurser i form av maskiner och personal i en normal utsträckning. För att långsiktigt kunna öka produktionen ytterligare behöver företagen investera mer och anställa fler. Efterfrågan på arbetskraft förutses därför bli förhållandevis hög 2016–2018, i såväl tjänsteproducerande som varuproducerande branscher.

Antalet arbetade timmar och antalet sysselsatta växer i prognosen med i genomsnitt ca 1 procent per år 2016–2018. Sysselsättningen väntas växa snabbare än befolkningen under hela prognosperioden, vilket innebär att sysselsättningsgraden stiger. År 2017 beräknas sysselsättningsgraden vara högre än före finanskrisen 2008.

Arbetskraften förväntas växa i en långsammare takt 2014 än vad den gjort de senaste åren, och trenden med avtagande tillväxt bedöms präglade hela prognosperioden. Den avtagande tillväxten i arbetskraften beror på att regeringens utbudsstimulerande politik till största delen bedöms ha slagit igenom på arbetsutbudet, även om den förstärkning av jobbskatteavdraget som trädde i kraft den

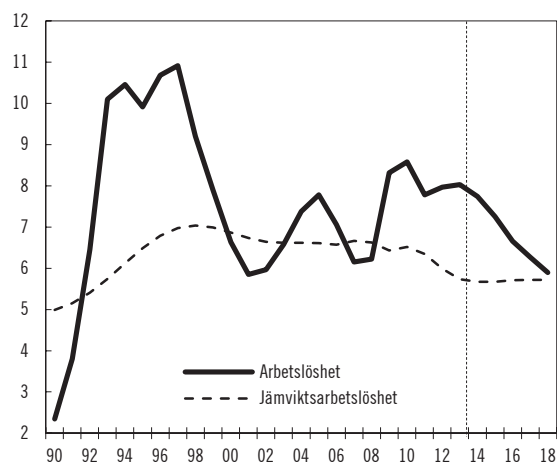
1 januari 2014 ännu inte fått effekt. En ytterligare orsak är att andelen äldre respektive utrikes födda, som har ett lägre arbetskraftsdeltagande, ökar i befolkningen. Arbetskraften ökar därför långsammare än befolkningen, vilket innebär att arbetskraftsdeltagandet minskar något.

Arbetslösheten förväntas minska successivt under hela prognosperioden, men det dröjer till slutet av 2018 innan arbetslösheten når jämviktsnivån på 5,7 procent (se diagram 3.26).

För ekonomin i dess helhet förväntas resursutnyttjandet vara balanserat 2018.

Diagram 3.26 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet 1990–2018

Procent av arbetskraften

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år. Jämviktsarbetslöshet motsvarar skillnaden mellan potentiell arbetskraft och potentiell sysselsättning, i procent av potentiell arbetskraft. Faktisk arbetslöshet är länkad av Statistiska centralbyrån (2001–2005) och Konjunkturinstitutet (1990–2000).
Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

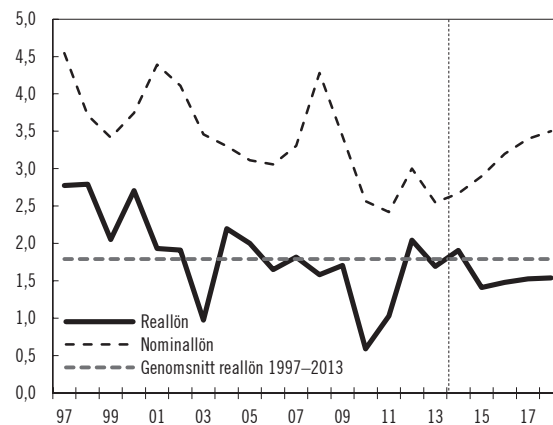
Dämpad löneutveckling och låg inflation

Löneavtalen inom industrin har en löptid på tre år och gäller fram t.o.m. mars 2016. Löneavtalen medför att löneökningstakten bedöms vara något återhållsam även under 2016. Därefter bedöms lönerna stiga snabbare i takt med att konjunkturläget förbättras. I slutet av prognosperioden växer de med 3,4 procent per år, vilket är i linje med den genomsnittliga löneökningstakten sedan industriavtalets tillkomst 1997.

Den dämpade utvecklingen av de nominella lönerna förväntas tillsammans med en stigande inflation medföra att reallöneökningen blir något lägre 2014–2018 jämfört med genomsnittet sedan 1997 (se diagram 3.27).

Diagram 3.27 Real och nominell löneutveckling 1997–2018

Procentuell förändring

Anm.: Reallöneökning är nominell löneökning enligt konjunkturlönestatistiken deflaterad med KPIF.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Löneökningstakten stiger under prognosperioden. Samtidigt mattas produktivitetstillväxten av fr.o.m. 2016. Detta medför sammantaget att enhetsarbetskostnaderna ökar i en allt högre takt 2016–2018. När konjunkturläget förbättras ökar företagens möjligheter att höja priserna, och inflationen väntas gradvis nå inflationsmålet. Genomslaget från enhetsarbetskostnaden till konsumentpriser sker dock med en betydande fördröjning. KPIF-inflationen bedöms nå inflationsmålet på 2 procent i mitten av 2018.

I takt med ett stigande resursutnyttjande och högre inflation antas penningpolitiken bli mindre expansiv. Reporäntan antas gradvis stiga till 3,25 procent i slutet av prognosperioden (se tabell 3.8).

3.4 Risker

Risker för en svagare utveckling överväger

Riskerna för en svagare internationell utveckling än den i prognosen bedöms fortsatt vara övervägande. Risken för en kraftig nedgång av det slag som drabbade världsekonomin 2008 och 2009 är dock betydligt lägre än den var för ett år sedan. Riskerna i de avancerade ekonomierna är mer balanserade jämfört med hösten 2013, eftersom både euroområdet och USA förefaller stå på stabilare ekonomisk grund. Även de politiska riskerna för finanspolitiken i USA har

minskat. Riskerna för en svagare utveckling i de framväxande ekonomierna har dock ökat.

En internationell konjunkturuppgång är en förutsättning för en ökad svensk tillväxt de närmaste åren. Regeringen bedömer dock att riskerna för en svagare utveckling fortfarande överväger i den svenska makrobilden. Framför allt är riskbilden kopplad till export- och konsumtionsutvecklingen.

Fortsatt osäker politisk utveckling i euroområdet

Den finansiella och politiska turbulensen i euroområdet har minskat sedan 2012. Det relativa lugn som nu råder på de finansiella marknaderna beror till stor del på Europeiska centralbankens utfästelser om att vid behov genomföra stödköp på obligationsmarknaderna. Många euroländer har under 2013 haft fallande upplåningskostnader och Spanien och Irland har kunnat avsluta sina stödprogram.

En överenskommelse har nåtts på EU-nivå för att centralisera beslut om avvecklingen av banker i kris och skapa en gemensam fond för dess finansiering. Dock består vissa tveksamheter vad gäller den komplicerade beslutsprocessen för avvecklingsförfarandet och huruvida fondens storlek är tillräcklig. De begränsade resurserna, som gradvis kommer göras gemensamma, skulle kunna leda till ett scenario där förmågan att hantera kapitalbehovet ifrågasätts. Detta skulle kunna bidra till att försämra förtroendet för europeiska banker på de finansiella marknaderna. Detta kan i sin tur medföra lägre kredittillväxt och försämrade förutsättningar för en återhämtning i flera euroländer. I alternativscenario 1 redovisas en analys av hur svensk ekonomi skulle utvecklas om återhämtningen i omvärlden blir svagare än i prognosen.

Låg inflation medför risker

Trots att en exceptionellt expansiv penningpolitik förts under flera år har kärninflationen⁴¹ i USA och euroområdet fallit sedan 2012 och ligger en bra bit under respektive centralbanks inflationsmål. Det finns en risk att inflationen blir ännu lägre om efterfrågan utvecklas svagare än förväntat, eller om

råvarupriser faller under en längre tid. I värsta fall kan detta leda till en period med allmänt fallande priser (deflation) i en eller flera avancerade ekonomier. Deflation, eller oväntat låg inflation, ökar den reala skulden hos stater, hushåll och företag. I länder som har en hög skuldsättning och en svag inkomstutveckling, t.ex. Italien och Spanien, riskerar detta leda till att skuldbördan stiger.

Därutöver riskerar en utveckling med allmänt fallande priser att leda till flera år med svag real tillväxt och en försenad återhämtning på arbetsmarknaden.

Fortsatt risk för valutaoro

Det finns en risk att valutaoro i de framväxande ekonomierna återigen fördjupas 2014 och att situationen blir svårhanterlig, med betalningsinställelser som följd. Men i det fall en sådan utveckling är begränsad till ett fåtal ekonomier ser den realekonomiska effekten på de avancerade ekonomierna, inklusive Sverige, ut att vara begränsad.

En mer direkt risk för de avancerade ekonomierna är framför allt kopplad till en oväntad ökning av långa marknadsräntor som drivs av kapitalomallokering eller ändrad kommunikation från centralbanker. I ett sådant scenario kan räntorna stiga till nivåer som är oförenliga med en återhämtning.

Geopolitiska risker i många framväxande ekonomier

Under inledningen av 2014 har relationerna mellan Ryssland och Ukraina dramatiskt försämrats och riskerna för en utdragen konflikt kan inte uteslutas. Även i andra delar av världen präglas det politiska läget av betydande instabilitet. Framför allt finns en risk att utbudet av vissa råvaror, inte minst rysk gas, hastigt minskar. Kriser i Mellanöstern brukar t.ex. inte sällan följas av snabbt stigande oljepriser. Detta riskerar att driva upp kostnadsläget i de avancerade ekonomierna, med lägre produktion och högre inflation som följd. Givet den låga inflationen i många avancerade ekonomier är risken för att inflationsimpulsen ska mötas av en kraftfull penningpolitisk åtstramning inte överhängande. Det skulle dock försvåra den penningpolitiska avvägningen för många centralbanker.

⁴¹ Kärninflationen definieras som den årliga procentuella förändringen i konsumentprisindex minus livsmedel och energi.

Strukturella problem kan hämma återhämtningen i exporten

Svensk export har under framför allt de senaste två åren utvecklats svagare än efterfrågeutvecklingen bland svenska handelsländer. Det är svårt att bedöma hur stort inslaget av strukturella förklaringsfaktorer är bakom den svaga exportutvecklingen. Om t.ex. konkurrenskraften bland svenska företag är sämre än vad den bedöms vara i prognosen, finns en risk att exporttillväxten inte stiger i den omfattning som förutses i prognosen, trots att en internationell återhämtning ändå kommer till stånd.

Bostadspriser och skuldsättning utgör en risk

På längre sikt utgör även bostadsprisernas utveckling och hushållens jämförelsevis höga skuldsättning en risk. Bostadspriserna och hushållens skuldsättning har ökat sedan mitten av 1990-talet och har nått mycket höga nivåer. I prognosen förutsätts bostadspriserna fortsätta öka i en måttlig takt de närmaste åren. För att motverka de risker som är förknippade med kraftigt ökade bostadspriser och skuldsättning, och förhindra att den ekonomiska politiken måste ges en långt mer åtstramande inriktning, har regeringen tillsammans med berörda myndigheter vidtagit ett antal åtgärder. Dessa åtgärder syftar, förutom till att minska riskerna förknippade med bostadspris- och skuldutveckling, även till att öka robustheten i banksystemet. Om priser och skuldsättning fortsatt utvecklas på ett sätt som skapar spänningar i ekonomin väntas den ekonomiska politiken bli mer återhållande och därmed dämpa tillväxten något.

Risk för en lägre produktivitetstillväxt

Den genomsnittliga produktivitetstillväxten har varit låg sedan finanskrisens utbrott 2008, och förefaller även ha påverkat den trendmässiga produktivitetstillväxten. I prognosen förutsätts dock den potentiella produktiviteten stiga på sikt, men det finns en risk att den potentiella produktiviteten stiger långsammare än i prognosen. Detta skulle exempelvis kunna ske genom att utveckling och införande av ny teknologi bromsas upp ytterligare, i kombination med att den långa perioden efter finanskrisen med låga investeringar har fått en mer långtgående effekt på utnyttjandet av framför allt kapitalvaror. Därtill kan en strukturomvandling innebära att en allt större

andel av produktionen i de mindre produktiva tjänstebansscherna påverkar den genomsnittliga produktivitetstillväxten negativt. I alternativscenari 2 redovisas en mer detaljerad analys av hur en lägre potentiell produktivitet skulle påverka den svenska ekonomins utveckling.

Starkare utveckling möjlig

Högre tillväxt i omvärlden

Den ekonomiska återhämtningen i omvärlden kan bli starkare än väntat. I euroområdet kan en sådan utveckling kopplas till reformarbetet med bankunionen, där större framgångar än väntat kan förbättra förtroendet för bankerna och därigenom möjliggöra ett större genomslag för centralbankens expansiva penningpolitik, samt större tillgång till och lägre kostnad för kapital.

Högre tillväxt i svensk export och i hushållens konsumtion

En ekonomisk återhämtning innebär även att investeringstillväxten bland Sveriges handelsländer tar fart. I ett sådant läge befinner sig svenska exportföretag i en gynnsam position, med sin tyngdpunkt på insats- och investeringsvaror. Det finns en möjlighet att den internationella återhämtningen i högre grad än förväntat bidrar till en högre efterfrågan på svenska exportvaror. Det skulle innebära en högre exporttillväxt än den i prognosen. De vidare effekterna av en sådan utveckling redovisas i alternativscenari 3.

Starka förtroendeindikatorer, en rekordhög sparkvot och förhållandevis höga reallöneökningar talar för en stabil och hög konsumtionstillväxt. Sparkvoten bedöms dock vara knappt 4 procent i slutet av prognosperioden, vilket är högre än genomsnittet de senaste 15 åren, som ligger på strax under 1 procent. Givet den förhållandevis höga nivån på sparandet i slutet av prognosperioden finns det därmed ett utrymme för en högre konsumtionstillväxt än den i prognosen utan att sparkvoten når onormalt låga nivåer.

Produktivitetstillväxten kan bli högre

Det råder ofta stor osäkerhet om den framtida produktivitetstillväxten. Det är också möjligt att de senaste årens dämpade produktivitetstillväxt främst är en temporär effekt av att investeringar och den teknologiska utvecklingen har varit dämpade under den utdragna

lågkonjunkturen. När konjunkturen förbättras de närmaste åren är det således möjligt att införande av bl.a. ny teknologi tilltar med högre produktivitetstillväxt än vad som antas i huvudscenariot.

3.5 Alternativa scenarier

Alternativscenariot 1: Svagare internationell utveckling.

I detta scenario antas den politiska och ekonomiska återhämtningen i omvärlden bli svagare än i huvudscenariot. I euroområdet kan en sådan utveckling t.ex. kopplas till att arbetet mot högre finansiell integration inte blir lika framgångsrikt som det antas i huvudscenariot. Sådana svårigheter skulle försämra förtroendet för bankerna och därigenom medföra ett mindre genomslag för centralbankens expansiva penningpolitik samt en mindre tillgång till och högre kostnad för kapital.

Geopolitiska risker som t.ex. utvecklingen i Ukraina kan också få långtgående konsekvenser för möjligheterna till ekonomisk återhämtning. Ett upptrappat politiskt läge med sanktioner mot Ryssland skulle kunna medföra att utbudet av vissa råvaror, som t.ex. rysk gas, minskar hastigt, med högre energipriser och dämpad produktion till följd.

I alternativscenariot 1 antas att återhämtningen i världsmarknadsefterfrågan dröjer jämfört med huvudscenariot, vilket medför en lägre efterfrågan på svenska exportprodukter 2014–2016 (se tabell 3.9).

Konsumtionstillväxten blir lägre än i huvudscenariot till följd av att arbetsmarknaden utvecklas svagt med en arbetslöshet som ligger kvar på 8 procent under 2014 och 2015 (se tabell 3.9 och diagram 3.28). Den lägre exporttillväxten medför även att investeringstillväxten dämpas. Reporäntan sänks 2014 och är sedan lägre än i huvudscenariot under hela perioden, vilket bidrar till att motverka den negativa effekten på svensk export.

I samband med att återhämtningen i euroområdet tydligare tar fart 2016 så ökar exporttillväxten. Inhemsk efterfrågan utvecklas starkt 2017 och 2018 och arbetslösheten börjar falla något. Resursutnyttjandet, mätt med BNP-gapet, blir lägre under hela perioden.

Tabell 3.9 Alternativscenariot 1: Svagare internationell utveckling

Prognos enligt huvudscenariot inom parentes
Årlig procentuell förändring om annat ej anges

	2014	2015	2016	2017	2018
BNP	2,0 (2,7)	2,5 (3,3)	2,9 (3,5)	3,2 (2,5)	2,9 (2,3)
Export	0,9 (3,5)	3,6 (5,5)	4,5 (6,5)	7,5 (5,7)	6,6 (5,4)
Arbetslöshet ^{1,2}	8,0 (7,7)	8,0 (7,3)	7,9 (6,7)	7,5 (6,3)	6,7 (5,9)
Timlön ³	2,6 (2,7)	2,7 (2,9)	2,9 (3,2)	3,1 (3,4)	3,3 (3,5)
KPIF ⁴	0,7 (0,8)	1,3 (1,5)	1,4 (1,7)	1,7 (1,9)	1,9 (2,0)
Reporänta ⁴	0,50 (0,75)	1,00 (1,50)	1,50 (2,25)	1,75 (2,75)	2,50 (3,25)
BNP-gap ⁵	-3,1 (-2,4)	-2,9 (-1,5)	-2,4 (-0,5)	-1,4 (-0,2)	-0,7 (0,0)
Finansiellt sparande ⁶	-1,7 (-1,6)	-0,7 (-0,3)	-0,4 (0,2)	0,2 (0,7)	0,9 (1,2)

¹ 15–74 år.

² Procent av arbetskraften.

³ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.

⁴ Årsgenomsnitt.

⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

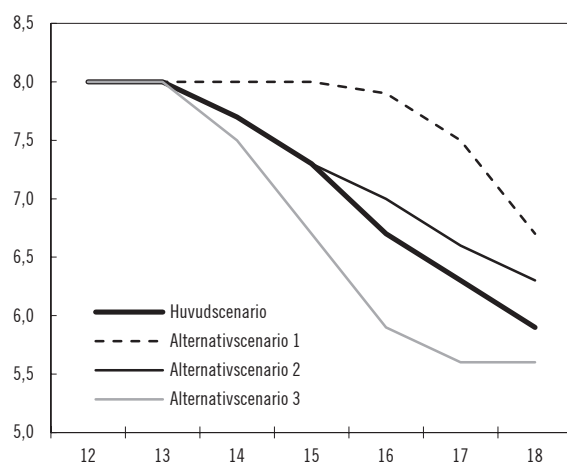
⁶ Procent av BNP.

Källa: Egna beräkningar.

Den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP försämras med som mest 0,6 procentenheter jämfört med i huvudscenariot. Det beror i huvudsak på att den svagare efterfrågan i ekonomin och den högre arbetslösheten leder till att lönesumman utvecklas långsammare än i huvudscenariot. Dessutom blir mervärdesskatteintäkterna lägre eftersom hushållens konsumtion ökar långsammare än i huvudscenariot. Bland utgifterna är det främst arbetslöshetsersättningen som ökar.

Diagram 3.28 Arbetslöshet 2012–2018

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Alternativscenariot 2: Svagare produktivitet

Den genomsnittliga produktivitetstillväxten har varit låg sedan finanskrisens utbrott 2008 och regeringen gör bedömningen att detta även påverkat tillväxten i den potentiella produktiviteten. Tillväxten i potentiell produktivitet bedöms 2013 vara lägre än den genomsnittliga faktiska produktivitetstillväxten som för perioden 1980–2013 uppgår till 2,2 procent i näringslivet. I prognosen antas dock den potentiella produktivitetstillväxten stiga mot den genomsnittliga nivån. I detta alternativscenariot bedöms den potentiella produktiviteten i näringslivet inte stiga i enlighet med prognosen. I stället antas den växa i en takt som i genomsnitt är ca 0,4 procentenheter lägre än i huvudscenariot.

Den lägre potentiella produktiviteten i näringslivet medför att företagen investerar i en mindre utsträckning jämfört med i huvudscenariot (se tabell 3.10). Den lägre produktiviteten innebär också att enhetsarbetskostnaden blir högre vilket medför försämrade konkurrenskraft och lägre exporttillväxt jämfört med i prognosen. Den lägre produktiviteten leder även till att reallönen växer långsammare, vilket i sin tur bidrar till att också konsumtionen utvecklas svagare. Den svagare efterfrågan leder 2016–2018 till en sämre utveckling på arbetsmarknaden (se tabell 3.10 och diagram 3.28). Högre enhetsarbetskostnader medför en högre inflation. KPIF ökar därmed något snabbare än i prognosen. Reporäntan

börjar höjas 2014 och är som mest 0,25 procentenheter högre än i prognosen.

Tabell 3.10 Alternativscenariot 2: Svagare potentiell produktivitet

Prognos enligt huvudscenariot inom parentes

Årlig procentuell förändring om annat ej anges

	2014	2015	2016	2017	2018
BNP	2,6 (2,7)	2,9 (3,3)	3,0 (3,5)	2,0 (2,5)	2,0 (2,3)
Hushållens konsumtion	2,5 (2,6)	3,2 (3,7)	3,0 (3,4)	2,2 (2,8)	2,0 (2,5)
Investeringar	4,6 (4,7)	6,9 (7,4)	5,8 (6,5)	4,2 (4,5)	4,2 (4,2)
Export	3,4 (3,5)	5,2 (5,5)	6,0 (6,5)	5,2 (5,7)	5,1 (5,4)
Sysselsatta ¹	1,2 (1,2)	1,1 (1,2)	1,0 (1,2)	0,9 (1,0)	0,8 (0,9)
Arbetslöshet ^{1,2}	7,7 (7,7)	7,3 (7,3)	7,0 (6,7)	6,6 (6,3)	6,3 (5,9)
Timlön ³	2,7 (2,7)	2,9 (2,9)	2,9 (3,2)	3,0 (3,4)	3,0 (3,5)
KPIF ⁴	0,8 (0,8)	1,7 (1,5)	1,9 (1,7)	2,0 (1,9)	2,0 (2,0)
Reporänta ⁴	1,00 (0,75)	1,75 (1,50)	2,50 (2,25)	3,00 (2,75)	3,25 (3,25)
BNP-gap ⁵	-2,3 (-2,4)	-1,5 (-1,5)	-0,6 (-0,5)	-0,3 (-0,2)	0,0 (0,0)
Finansiellt sparande ⁶	-1,6 (-1,6)	-0,4 (-0,3)	-0,1 (0,2)	0,3 (0,7)	0,8 (1,2)

¹ 15–74 år.² Procent av arbetskraften.³ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.⁴ Årsgenomsnitt.⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.⁶ Procent av BNP.

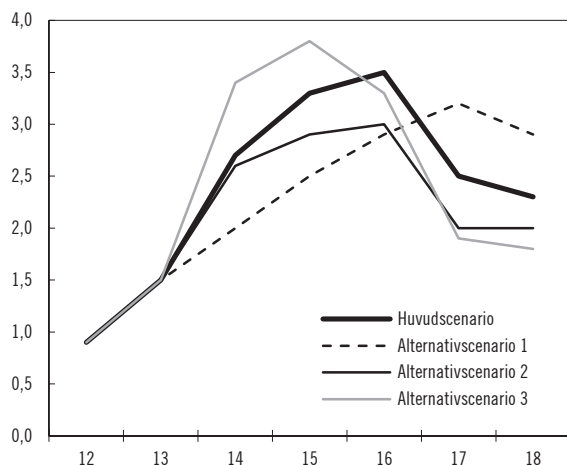
Källa: Egna beräkningar.

Sammantaget växer BNP med i genomsnitt 2,5 procent per år 2014–2018 jämfört med 2,9 procent per år i genomsnitt under samma period i prognosen (se tabell 3.10 och diagram 3.29). Resursutnyttjandet i ekonomin som helhet, mätt med BNP-gapet, är i balans i slutet av perioden.

Den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP försämrades som mest 0,4 procentenheter jämfört med i huvudscenariot. Det beror i huvudsak på att den svagare efterfrågan i ekonomin och den högre arbetslösheten leder till att lönesumman utvecklas långsammare än i huvudscenariot. Dessutom blir mervärdesskatteintäkterna lägre eftersom hushållens konsumtion ökar långsammare än i huvudscenariot. Bland utgifterna ökar arbetslöshetsersättningen något.

Diagram 3.29 BNP-tillväxt 2012–2018

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Alternativscenariot 3: Exporten förstärker återhämtningen

Exportens utveckling är i prognosen svag jämfört med andra konjunkturåterhämtningar. I detta alternativscenariot antas en starkare ekonomisk utveckling i omvärlden och att det finns ett större behov av investeringar i de avancerade ekonomierna jämfört med i prognosen. Sammantaget medför detta att omvärldsefterfrågan utvecklas starkare och att den internationella investeringscykeln tar fart mer markant. Detta ökar omvärldens efterfrågan på de insats- och investeringsvaror som dominerar svensk export. Exporttillväxten i alternativscenariot blir därmed högre än den i prognosen 2014 och 2015 (se tabell 3.11). I slutet av prognosperioden antas dock att exporttillväxten klingar av när resursutnyttjandet blir mindre negativt i omvärlden och tillväxten i världsmarknadsefterfrågan dämpas.

Den högre exporttillväxten 2014 och 2015 medför att BNP-tillväxten blir högre (se tabell 3.11 och diagram 3.29). Den medför också att företag behöver utöka personalstyrkan mer än i huvudscenariot. Arbetslösheten börjar därför sjunka 2014 och blir 5,6 procent i slutet av perioden (se tabell 3.11 och diagram 3.28). Sammantaget blir arbetslösheten i snitt ca 0,5 procentenheter lägre än i prognosen. Det förbättrade läget på arbetsmarknaden medför att lönerna utvecklas starkare samt att inflationstrycket blir högre. Reporäntan börjar höjas 2014 och är som mest 0,5 procentenheter högre än i prognosen.

Tabell 3.11 Alternativscenariot 3: Exporten förstärker återhämtningen

Prognos enligt huvudscenariot inom parentes

Årlig procentuell förändring om annat ej anges

	2014	2015	2016	2017	2018
BNP	3,4 (2,7)	3,8 (3,3)	3,3 (3,5)	1,9 (2,5)	1,8 (2,3)
Export	6,0 (3,5)	7,4 (5,5)	6,2 (6,5)	4,4 (5,7)	4,4 (5,4)
Sysselsatta ¹	1,4 (1,2)	1,5 (1,2)	1,4 (1,2)	0,9 (1,0)	0,6 (0,9)
Arbetslöshet ^{1,2}	7,5 (7,7)	6,7 (7,3)	5,9 (6,7)	5,6 (6,3)	5,6 (5,9)
Timlön ³	2,9 (2,7)	3,1 (2,9)	3,4 (3,2)	3,5 (3,4)	3,6 (3,5)
KPIF ⁴	0,8 (0,8)	1,6 (1,5)	1,9 (1,7)	2,0 (1,9)	2,0 (2,0)
Reporänta ⁴	1,00 (0,75)	2,00 (1,50)	2,75 (2,25)	3,25 (2,75)	3,25 (3,25)
BNP-gap ⁵	-1,8 (-2,4)	-0,2 (-1,5)	0,7 (-0,5)	0,4 (-0,2)	0,0 (0,0)
Finansiellt sparande ⁶	-1,4 (-1,6)	-0,1 (-0,3)	0,5 (0,2)	0,9 (0,7)	1,3 (1,2)

¹ 15–74 år.² Procent av arbetskraften.³ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.⁴ Årsgenomsnitt.⁵ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.⁶ Procent av BNP.

Källa: Egna beräkningar.

Den offentliga sektorns finansiella sparande som andel av BNP förbättras med som mest 0,3 procentenheter jämfört med i prognosen. Det beror i huvudsak på att lönesumman utvecklas snabbare till följd av att antalet arbetade timmar och löner ökar. Bland utgifterna är det främst arbetslöshetsersättningen som minskar.

3.6 Huvudsakliga revideringar sedan budgetpropositionen för 2014

I Sverige blev BNP-tillväxten högre än förväntat under det fjärde kvartalet 2013. Därtill reviderades BNP-tillväxten för det tredje kvartalet 2013 upp i samband med att nationalräkenskaperna publicerades i februari 2014. Det medför att BNP i början av 2014 är något högre i nivå än väntat, vilket delvis bidrar till att årsmedelvärdet för tillväxten 2014 blir något högre. BNP-tillväxten har reviderats ned 2015–2017 (se tabell 3.12).

Fasta bruttoinvesteringar förväntas växa något snabbare både 2014 och 2015. Samtidigt

förväntas lagerinvesteringar bidra mer till efterfrågetillväxten 2014 efter det överraskande starka lagerbidraget det fjärde kvartalet 2013.

Statistiska centralbyrån reviderade nationalräkenskaperna för 2011–2013 i november 2013. Som en följd av detta har regeringen reviderat bedömningen av potentiell produktivitet och antalet potentiellt arbetade timmar i ekonomin (se fördjupningsrutan Revideringar av potentiella variabler). Sammantaget medför detta en lägre nivå på potentiell BNP över hela prognosperioden jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2014. Resursutnyttjandet 2015–2017 bedöms bli högre i den nuvarande prognosen.

Under hösten har sysselsättningen inom tjänstebanserna stigit relativt snabbt. Tillsammans med de kommunala skattehöjningarna har detta lett till en ökning i de kommunala skatteintäkterna, vilket har genererat fler arbetade timmar och högre sysselsättning i kommuner och landsting. Följaktligen har antalet arbetade timmar och sysselsättning i hela ekonomin reviderats upp. Vidare har den oväntat starka utvecklingen i sysselsättningen inneburit en lägre nivå på arbetslösheten 2013, vilket påverkar prognoserna för efterföljande år. Den rådande bilden av arbetsmarknaden är att den kommer att fortsätta att utvecklas något starkare än vad som förväntades i budgetpropositionen för 2014. Sammantaget resulterar detta i en nedreviderad arbetslöshet för hela prognosperioden.

Den faktiska förändringstakten i timlön enligt konjunkturlönestatistiken beräknas bli 0,2 procentenheter lägre för 2013 jämfört med den prognos som gjordes i budgetpropositionen. Det beror på att restposten, dvs. skillnaden mellan avtalad och slutgiltig löneökning, under 2013 förväntas bli något lägre än enligt den bedömning som gjordes under hösten. Av samma anledning har prognosen för 2014 reviderats ned 0,1 procentenheter.

Efter att Riksbanken sänkte reporäntan i mitten av december 2013 har också dess bana för hela prognosperioden sänkts. Den förändrade reporäntebanan och avtagande förändringstakter i KPI under slutet av 2013 bidrar till att förändringstakten i KPI har reviderats ned 0,7 procentenheter för 2014. Inflationen, mätt som KPIF, blev lägre än förväntat under slutet av 2013. Det medför att prognosen för KPIF har reviderats ned 0,5 procentenheter för 2014.

Tabell 3.12 Regeringens prognoser i 2014 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2014

Prognos enligt budgetpropositionen för 2014 inom parentes
Procentuell förändring om annat ej anges

	2013	2014	2015	2016	2017
BNP	1,5 (1,2)	2,7 (2,5)	3,3 (3,6)	3,5 (3,9)	2,5 (2,9)
Potentiell BNP ^{1,2}	2,2 (2,0)	2,3 (2,2)	2,0 (2,3)	2,2 (2,4)	2,4 (2,4)
BNP-gap ³	-2,9 (-3,5)	-2,4 (-3,0)	-1,5 (-2,1)	-0,5 (-1,0)	-0,2 (-0,2)
Arbetade timmar ²	0,4 (0,3)	1,4 (0,5)	1,2 (1,1)	1,4 (1,6)	1,1 (1,5)
Sysselsättning ⁴	1,0 (0,8)	1,2 (0,8)	1,2 (1,0)	1,2 (1,3)	1,0 (1,3)
Arbetslöshet ^{4,5}	8,0 (8,2)	7,7 (8,1)	7,3 (7,8)	6,7 (7,0)	6,3 (6,4)
Timlön ⁶	2,5 (2,7)	2,7 (2,8)	2,9 (2,9)	3,2 (3,2)	3,4 (3,4)
Reporänta ⁷	0,75 (1,00)	0,75 (1,00)	1,50 (1,75)	2,25 (2,75)	2,75 (3,25)
KPI ⁸	0,0 (0,1)	0,2 (0,9)	1,6 (1,7)	2,5 (2,7)	2,8 (3,2)
KPIF ⁸	0,9 (1,0)	0,8 (1,3)	1,5 (1,5)	1,7 (1,7)	1,9 (1,9)

¹ Avser marknadspris.

² Kalenderkorrigerad.

³ Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

⁴ 15–74 år.

⁵ Procent av arbetskraften.

⁶ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken.

⁷ Procent, vid årets slut.

⁸ Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

3.7 Prognosjämförelser

Oberoende prognoser från externa aktörer är ett viktigt inslag i det offentliga samtalet och bidrar till en högre kvalitet i de ekonomiska bedömningarna. Genom att redovisa jämförelser med andra bedömare, och motivera större avvikelser, ökar transparensen för de prognoser och de bedömningar som regeringen gör.

I detta delavsnitt återfinns jämförelser med andra bedömares prognoser av variablerna BNP, arbetslöshet, inflation och BNP-gap. Avvikelser mot Konjunkturinstitutets och Europeiska kommissionens prognoser kommenteras särskilt.⁴² I avsnitt 7.4 redovisas prognosjämförelser för det finansiella och strukturella sparandet i den offentliga sektorn.

BNP-prognosen i linje med andra bedömares

Regeringens prognos för svensk BNP-tillväxt 2014 och 2015 är nära flera andra bedömares prognoser (se tabell 3.13).

Tabell 3.13 Prognosjämförelse: BNP 2014 och 2015

Procentuell förändring

	Datum	2014	2015
Regeringen	2014-04-09	2,7	3,3
Konjunkturinstitutet	2014-03-26	2,6	3,2
Kommissionen	2014-02-25	2,5	3,3
Riksbanken	2014-02-13	2,4	3,6
OECD ¹	2013-11-19	2,3	3,0
IMF	2013-10-07	2,3	2,3

¹ Kalenderkorrigerad data.

Anm.: Av de olika bedömarna är det endast regeringen och Konjunkturinstitutet som har beaktat nationalräkenskaperna för det fjärde kvartalet 2013, som publicerades den 28 februari 2014.

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken, OECD, Internationella valutafonden (IMF) och egna beräkningar.

Konjunkturinstitutet och Europeiska kommissionen bedömer att BNP-tillväxten 2014 blir aningen lägre än regeringen. År 2015 har regeringen och kommissionen samma prognos för BNP-tillväxten, medan Konjunkturinstitutet gör bedömningen att BNP stiger marginellt långsammare. Sammansättningen av BNP-

tillväxten 2015 ser olika ut. Konjunkturinstitutet bedömer att hushållens konsumtion blir svagare än regeringen. Det förklaras delvis av ett antagande om svagare utveckling av hushållens disponibla inkomster 2015, jämfört med regeringens bedömning. I stället växer investeringar och offentlig konsumtion snabbare i Konjunkturinstitutets prognos.

Små skillnader i prognoserna för arbetslösheten

Regeringens prognos för arbetslösheten ligger nära andra bedömares prognoser (se tabell 3.14). Europeiska kommissionen och regeringen gör samma bedömning av arbetslösheten både 2014 och 2015. Konjunkturinstitutets prognos för arbetslösheten är något högre för 2014 som en följd av en lägre prognos för sysselsättnings-tillväxten.

Tabell 3.14 Prognosjämförelse: Arbetslöshet 2014 och 2015

Procent av arbetskraften

	Datum	2014	2015
Regeringen	2014-04-09	7,7	7,3
Konjunkturinstitutet	2014-03-26	7,9	7,3
Kommissionen	2014-02-25	7,7	7,3
Riksbanken	2014-02-13	7,8	7,2
OECD	2013-11-19	7,8	7,5
IMF	2013-10-07	7,7	7,5

Anm.: Avser åldersgruppen 15–74 år.

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken, OECD, Internationella valutafonden (IMF) och egna beräkningar.

⁴² Se fördjupningsrutan Jämförelse med andra bedömares prognoser för svensk ekonomi i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor).

Vissa skillnader i inflationsprognoserna

Regeringens prognos för den underliggande inflationens utveckling, mätt som KPIF, är i linje med Konjunkturinstitutets bedömning både 2014 och 2015 (se tabell 3.15). Regeringen antar emellertid att Riksbankens första räntehöjning kommer i början av 2015 medan Konjunkturinstitutet bedömer att en höjning kommer först under andra halvan av 2015. Regeringens prognos för KPI 2015 är därför något högre än Konjunkturinstitutets prognos.

Tabell 3.15 Prognosjämförelse: Inflation 2014 och 2015

Procentuell förändring, årsgenomsnitt

	Datum	2014	2015
Regeringen, KPI	2014-04-09	0,2	1,6
Regeringen, KPIF	2014-04-09	0,8	1,5
Regeringen, HIKP	2014-04-09	0,6	1,3
Konjunkturinstitutet, KPI	2014-03-26	0,1	1,2
Konjunkturinstitutet, KPIF	2014-03-26	0,7	1,4
Konjunkturinstitutet, HIKP	2014-03-26	0,4	1,1
Kommissionen, HIKP	2014-02-25	0,9	1,8
Riksbanken, KPI	2014-02-13	0,6	2,5
Riksbanken, KPIF	2014-02-13	0,9	1,8
Riksbanken, HIKP	2014-02-13	0,9	1,8

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken och egna beräkningar.

Europeiska kommissionen gör inte prognoser på KPI eller KPIF utan på harmoniserat index för konsumentpriser (HIKP). Regeringens prognos för HIKP är något lägre än Kommissionens för både 2014 och 2015. Detta kan förklaras av att Kommissionen bedömer att resursutnyttjandet är högre än vad regeringen gör.

Skilda bedömningar av BNP-gapet

Liksom regeringen bedömer andra prognosmakare att det finns lediga resurser i svensk ekonomi. Skillnaderna i bedömningen av resursutnyttjandet 2014 och 2015, mätt med BNP-gapet, är dock stora (se tabell 3.16).

Tabell 3.16 Prognosjämförelse: BNP-gap 2014–2018

Procentuell avvikelser från potentiell BNP-nivå

	Datum	2014	2015	2016	2017	2018
Regeringen	2014-04-09	-2,4	-1,5	-0,5	-0,2	0,0
KI	2014-03-26	-1,3	-0,7	-0,2	0,1	0,3
Kommissionen	2014-02-25	-1,6	-0,5			
Riksbanken	2014-02-13	-0,9	0,3	0,3		
OECD	2013-11-19	-2,8	-2,3			
IMF	2013-10-07	-0,8				

Källor: Konjunkturinstitutet (KI), Europeiska kommissionen, Riksbanken, OECD, Internationella valutafonden (IMF) och egna beräkningar.

Skillnaderna i bedömning av BNP-gapet härrör antingen från olika syn på nivå och tillväxttakt för potentiell BNP, eller från olika prognoser på faktisk BNP-tillväxt.

Metoderna för att beräkna potentiell BNP skiljer sig åt – exempelvis gör Europeiska kommissionen en mer modellbaserad beräkning än regeringen. Konjunkturinstitutet och regeringen använder likartade metoder⁴³, men gör olika bedömningar av nivån på potentiell BNP (se fördjupningsrutan Revideringar av potentiella variabler). Det beror främst på skilda bedömningar av jämviktsarbetslöshetens nivå. Konjunkturinstitutets, regeringens och kommissionens prognoser för den faktiska BNP-tillväxten är mycket lika för både 2014 och 2015.

⁴³ Se Finansdepartementets promemoria Metod för beräkning av potentiella variabler på www.regeringen.se samt Konjunkturinstitutets promemoria Hur Konjunkturinstitutet beräknar potentiell BNP på www.koni.se. Se även fördjupningsrutan Jämförelse med andra bedömares prognoser för svensk ekonomi i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor).

Utvärdering av prognoser för BNP-tillväxten

Regeringens prognoser utgör underlag för statens budget och för regeringens utformning av den ekonomiska politiken. Det är därför viktigt att prognoserna har en hög precision. Här utvärderas prognoser för BNP-tillväxt utfärdade 1994–2013 av några av Sveriges stora prognosinstitut, däribland regeringen.⁴⁴ Motsvarande utvärdering av prognoser på arbetslöshet och inflation samt metodik presenteras i Finansdepartementets promemoria Utvärdering av makroekonomiska prognoser som publiceras på regeringens hemsida, www.regeringen.se.

Rangordning av prognosinstitut

Utvärderingen baseras på prognosernas medelkvadratfel (MKF) och medelabsolutfel (MAF).⁴⁵ Dessutom används Riksbankens metod för horisontjustering som tar hänsyn till att prognoserna har publicerats vid olika tidpunkter.⁴⁶ Horisontjusteringen sker dels gentemot absoluta prognosfel (HAF), dels gentemot kvadrerade prognosfel (HKF). Eftersom MKF och HKF använder kvadrerade prognosfel straffas stora fel hårdare med dessa mått än med MAF och HAF.

I jämförelsen delas prognosfelen in i de fel som tillhör prognoser publicerade året innan utfall och de fel som tillhör prognoser publicerade samma år som utfall. Resultatet visas i tabell 3.17, där instituten rangordnas i fallande ordning. För prognoser utfärdade samma år som utfall rangordnas regeringen på femte plats både med MAF och med MKF. Med horisontjusteringen höjs rangordningen till andra plats med HAF, medan rangordningen är oförändrad med HKF. För prognoser utfärdade året innan utfall rangordnas regeringen bland den lägre hälften. I allmänhet vilar rangordningarna på små skillnader i utvärderingsmått, och inga test utförs för att påvisa att dessa skillnader är statistiskt signifikanta. Resultaten av rang-

ordningarna bör därför värderas med viss försiktighet.

Tabell 3.17 Rangordning för prognoser för BNP-tillväxten gjorda 1994–2013

Medelabsolutfel (MAF), horisontjustering mot absoluta prognosfel (HAF), medelkvadratfel (MKF), samt horisontjustering mot kvadrerade prognosfel (HKF)

Utfärdade samma år som utfall				Utfärdade året innan utfall			
MAF	HAF	MKF	HKF	MAF	HAF	MKF	HKF
KI	SHB	NO	SWED	NO	NO	NO	RB
HUI	REG	HUI	HUI	RB	RB	RB	NO
NO	SEB	KI	SEB	SEB	SEB	KI	LO
SEB	SWED	SEB	NO	KI	LO	SEB	SEB
REG	LO	REG	REG	SHB	KI	HUI	KI
SHB	HUI	SHB	SHB	HUI	SHB	SHB	SHB
RB	KI	RB	RB	LO	REG	REG	HUI
LO	NO	SN	LO	REG	SWED	LO	REG
SWED	RB	LO	KI	SN	HUI	SN	SWED
SN	SN	SWED	SN	SWED	SN	SWED	SN

Anm.: Prognosmakarna är regeringen (REG), Konjunkturinstitutet (KI), Riksbanken (RB), Handelsutredningsinstitutet (HUI), Landsorganisationen (LO), Svenskt näringsliv (SN), Nordea (NO), Swedbank (SWED), Handelsbanken (SHB) och SEB. Källor: Respektive prognosinstitut och egna beräkningar.

Ingen signifikant bias i regeringens prognoser

Regeringen testas för systematisk snedvridning (bias) i prognoserna. Tabell 3.18 visar medelprognosfel (MPF) tillsammans med p-värden för hypotesprövningen att medelprognosfelet är noll, dvs. att det inte finns någon bias.

Tabell 3.18 Genomsnittliga prognosfel för prognoser för BNP-tillväxten 1994–2013

Medelprognosfel (MPF), p-värde (p) och antal observationer (T)

Inst.	Utfärdade samma år som utfall			Utfärdade året innan utfall		
	MPF	p	T	MPF	p	T
REG	0,41	0,351	40	-0,09	0,859	38
KI	0,42	0,268	80	-0,09	0,844	76
RB	0,41	0,324	82	0,08	0,846	76
HUI	0,40	0,280	80	0,05	0,907	76
NO	0,52	0,141	76	0,11	0,774	72
SHB	0,35	0,407	71	0,08	0,872	68
SEB	0,34	0,399	74	0,08	0,861	70
SWED	0,48	0,403	39	0,12	0,869	35
SN	0,68	0,130	68	0,45	0,391	65
LO	0,54	0,308	40	0,21	0,733	38

Anm.: Prognosmakarna är regeringen (REG), Konjunkturinstitutet (KI), Riksbanken (RB), Handelsutredningsinstitutet (HUI), Landsorganisationen (LO), Svenskt näringsliv (SN), Nordea (NO), Swedbank (SWED), Handelsbanken (SHB) och SEB. Källor: Respektive prognosinstitut och egna beräkningar.

För prognoser utfärdade samma år som utfall har samtliga prognosinstitut ett positivt genomsnittligt prognosfel. De har således i genomsnitt underskattat BNP-tillväxten för utvärderingsperioden. Resultatet är dock inte signifikant vid

⁴⁴ För regeringens del utvärderas endast prognoser som publicerats i budget- och vårpropositioner.

⁴⁵ Medelkvadratfelet är medelvärde av de kvadrerade prognosfelen. Medelabsolutfelet är medelvärde av de absoluta prognosfelen.

⁴⁶ Se Andersson och Aranki, Prognosmakares förmåga – vad brukar vi utvärdera och vad vill vi utvärdera? Penning och Valutapolitik 2009:3, Riksbanken.

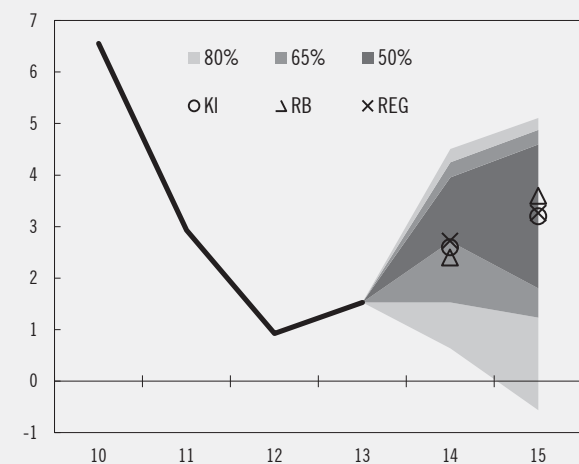
10 procents signifikansnivå för något av prognosinstituten. Valet av signifikansnivå motiveras av att testet, vid de givna stickprovsstorlekarna och skattade medelprognosfelen, har låg styrka, dvs. låg sannolikhet att förkasta en falsk nollhypotes. Slutsatsen att det inte finns någon bias bör dras med viss försiktighet. Den låga styrkan säger att en sådan slutsats i detta fall är lätt att dra även om det finns en bias i storleken av de skattade medelprognosfelen.

Små skillnader i prognoser

Prognoser är per definition osäkra och osäkerheten blir större med prognoshorizonten. De skuggade ytorna (banden) i diagram 3.30 bestäms av skattade percentiler för regeringens prognosfel från budget- och vårpropositioner för 1994–2013. Osäkerhetsbanden täcker vid varje tidpunkt respektive 80, 65 och 50 procent av regeringens historiska prognosfel och kan användas för att illustrera osäkerheten i regeringens prognoser.⁴⁷

Diagram 3.30 Prognoser för BNP-tillväxt med osäkerhetsband bestående av prognosfelspercentiler

Utfall för 2010–2013, prognoser för 2014 och 2015
Procentuell förändring

Anm.: Prognosmakarna är regeringen (REG), Konjunkturinstitutet (KI) och Riksbanken (RB). Konjunkturinstitutets prognos publicerades 2014-03-26. Riksbankens prognos publicerades 2014-02-13. Skuggade ytor innesluter respektive 80, 65 och 50 procent av regeringens historiska prognosfel.
Källor: Riksbanken, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

⁴⁷ Här gäller att 80-procents-ytan innesluter 60-procents-ytan som i sin tur innesluter 50-procents-ytan. Percentilerna är symmetriska (men inte osäkerhetsbanden). Till exempel ligger den mörkaste ytan mellan den första och den tredje kvartilen och täcker därför in 50 procent av regeringens historiska prognosfel med lika stor fördelning av resterande prognosfel på vardera sidan av kvartilerna.

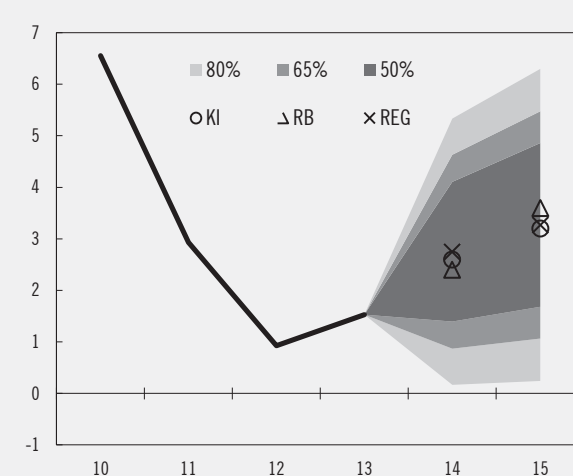
Vid jämförelser av olika prognosmakares prognoser är det viktigt att ha osäkerheten i åtanke. Med utgångspunkt i regeringens prognoser för 2014 och 2015 ligger Riksbankens och Konjunkturinstitutets prognoser väl inom det område som täcker 65 procent av regeringens historiska prognosfel. I det avseendet framstår skillnaderna mellan prognoserna som små.

Osäkerhetsbanden är inte symmetriska kring regeringens prognos. I detta fall indikerar de en underskattning av BNP-utvecklingen. Samtidigt visar hypotesprövningen i tabell 3.18 att det inte finns någon signifikant bias. Det är därför rimligt att använda symmetriska osäkerhetsband.

Diagram 3.31 visar prognoserna för BNP-tillväxten tillsammans med osäkerhetsband som är baserade på regeringens historiska prognosfel och som är symmetriska kring regeringens prognoser.⁴⁸ Både Riksbankens och Konjunkturinstitutets prognoser ligger väl inom osäkerhetsbanden, och skillnaden mellan dessa prognoser och regeringens prognos är därför, ur ett historiskt perspektiv, litet.

Diagram 3.31 Prognoser för BNP-tillväxt med symmetriska osäkerhetsband

Utfall för 2010–2013, prognoser för 2014 och 2015
Procentuell förändring

Anm.: Prognosmakarna är regeringen (REG), Konjunkturinstitutet (KI) och Riksbanken (RB). Konjunkturinstitutets prognos publicerades 2014-03-26. Riksbankens prognos publicerades 2014-02-13. Skuggade ytor är baserade på regeringens historiska prognosfel.
Källor: Riksbanken, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

⁴⁸ De symmetriska osäkerhetsbanden är skapade under antagandet att prognosfelen är normalfördelade, där MKF används som varians. MKF är ett rimligt spridningsmått eftersom det aldrig är mindre än prognosfelsvariansen och dessutom ökar med storleken på en bias.

Sysselsättningsutvecklingen – ett branschperspektiv

De senaste tre åren har sysselsättningen vuxit med i genomsnitt 1,3 procent per år. Sysselsättningen har, liksom produktionen, utvecklats olika starkt i olika branscher. I detta avsnitt ges en mer detaljerad beskrivning av vilka de varu- respektive tjänsteproducerande branscherna är som har drivit utvecklingen.⁴⁹ Hur sysselsättningen i hela ekonomin utvecklas beror på hur arbetsintensiv produktionen är i de branscher som växer starkast, samt i vilken utsträckning växande branscher kan möta efterfrågan genom ökad produktivitet och höjd medelarbetstid.⁵⁰ Sysselsättningsutvecklingen är därmed beroende av hur produktionen i de olika branscherna utvecklas.

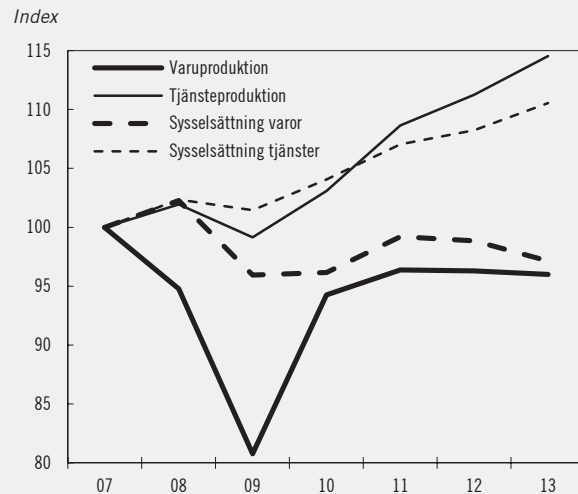
Finanskrisen drabbade framför allt varuproducerande branscher

Finanskrisen och den efterföljande statsskuldskrisen har påverkat svensk produktion och sysselsättning negativt. På branschnivå är skillnaderna dock stora. I varuproducerande branscher föll produktionen kraftigt under 2008 och 2009, till stor del orsakat av fallet i industriproduktionen. En viss återhämtning i varuproduktionen har visserligen ägt rum men produktionsnivån är fortfarande lägre än den var 2007 (se diagram 3.32). Sysselsättningen i varuproducerande branscher följer ett liknande mönster.

I tjänstebanscher har utvecklingen varit mycket starkare, och tjänsteproduktionen har därför varit den främsta drivkraften för den

svenska tillväxten under de senaste åren. Tjänsteproduktionen minskade något i inledningen av konjunkturedgången 2008 och 2009 men har återhämtat sig och är nu nästan 15 procent högre än 2007. Även sysselsättningen i tjänstebanscher har utvecklats väl de senaste åren, vilket syns i termer av bidrag till sysselsättningstillväxten (se diagram 3.33).

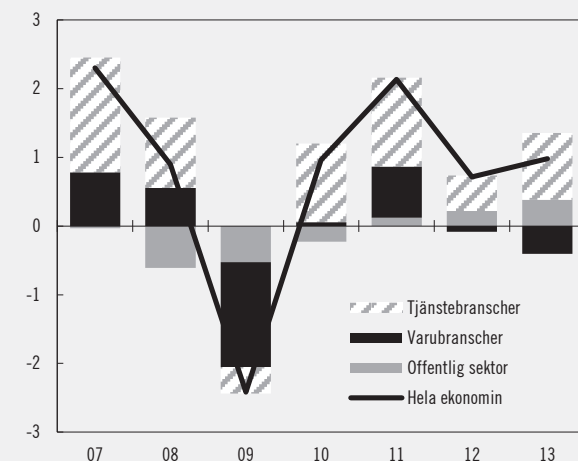
Diagram 3.32 Finanskrisens effekter på produktion och sysselsättning 2007–2013

Anm.: Index = 100 för 2007.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Diagram 3.33 Bidrag till sysselsättningen 2007–2013

Procentenheter respektive procentuell förändring

Anm.: Sysselsatta inom hushållens icke-vinstdrivande organisationer redovisas inte i diagrammet.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Industrin tynger sysselsättningstillväxten i varuproducerande branscher

Den enskilt största branschen i svenskt näringsliv är alltjämt industrin, både i termer av produktion och sysselsättning. Antalet sysselsatta inom industrin har dock minskat

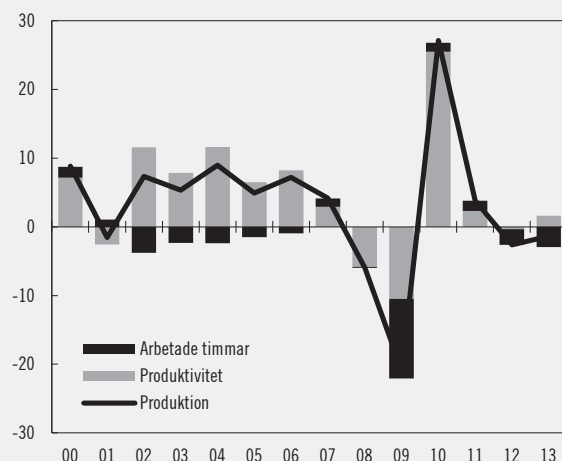
⁴⁹ Näringslivet kan delas in tolv branscher, varav fyra varuproducerande och åtta tjänsteproducerande. De fyra varuproducerande branscherna är: industri; bygg; el- gas- värme- och vattenverk; jordbruk, skogsbruk och fiske. De åtta tjänsteproducerande branscherna är: handel; företagstjänster; övriga tjänster; hushållstjänster; informations- och kommunikationstjänster; fastighetstjänster; finansiell verksamhet; småhus och fritidshus (eftersom denna tjänst skapas av hushållen saknas sysselsatta för branschen).

⁵⁰ Produktivitetstillväxten har historiskt sett varit mycket högre inom varuproducerande branscher jämfört med tjänsteproducerande. Sedan 1980 har dessa branschers tillväxttakter varit 3,5 respektive 1,4 procent i medeltal.

kraftigt under en längre tid, medan produktivitetstillväxten varit hög. De senaste två till tre åren har dock produktivitetstillväxten varit dämpad vilket också avspeglas i sjunkande industriproduktion (se diagram 3.34).

Diagram 3.34 Produktion, produktivitet och arbetade timmar inom industrin 2000–2013

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den svaga sysselsättningstillväxten i industrin kan dels hänföras till en svag omvärldsefterfrågan, dels till en mer långsiktig utveckling mot en högre andel tjänsteproduktion i svenskt näringsliv. Till viss del kan detta sannolikt förklaras av att tjänster som tidigare rymdes inom industriföretagen nu produceras av företag inom tjänstebranschen, exempelvis konsultverksamhet. Många andra avancerade ekonomier har upplevt liknande mönster.

Den näst största varuproducerande branschen är bygg- och anläggningsverksamhet. Inom denna bransch har sysselsättningen ökat sedan finanskrisen medan byggproduktionen inte nått upp till nivåerna som rådde innan krisen bröt ut 2008.

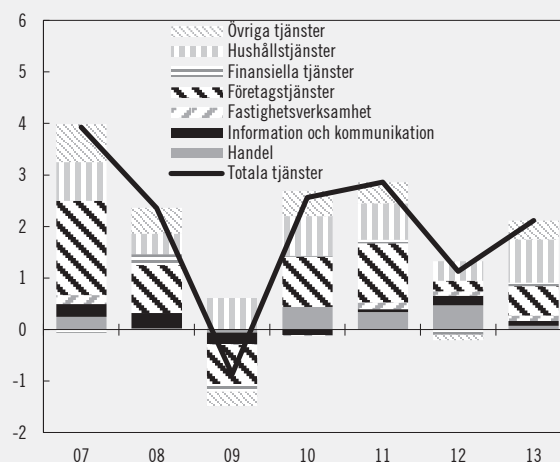
Sysselsättningstillväxten skiljer sig åt mellan olika tjänstebranscher

Inom tjänstebranscherna har sysselsättningsutvecklingen varit positiv de senaste tre åren, men utvecklingen har varierat mellan branscherna (se diagram 3.35). Det är framför allt branschen hushållstjänster som har uppvisat höga tillväxttal en längre tid, både vad gäller produktion och sysselsättning. Tillväxttalen är höga, framför allt i förhållande till totala näringslivet, men även jämfört med andra

tjänstebranscher. De höga tillväxttalen är dock till stor del orsakade av en omfördelning av välfärdstjänster från offentlig till privat sektor. Samtidigt har sysselsättningen i offentlig sektor utvecklats positivt (se diagram 3.33), vilket delvis beror på en ökad efterfrågan på välfärdstjänster.

Diagram 3.35 Bidrag till sysselsättningen inom tjänstebranscherna 2007–2013

Procentenheter respektive procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Bland tjänstebranscherna sysselsätter handel flest personer. Sysselsättningen inom denna bransch har ökat, men i en långsammare takt än i flertalet övriga tjänstebranscher. Förutom hushållstjänster är det i stället företagstjänster som främst har drivit tjänstebranschernas sysselsättningsutveckling.⁵¹ Även hotell och restaurang, som ingår i branschen övriga tjänster, har utvecklats väl. Sysselsättningen har i denna bransch ökat med i genomsnitt 4 procent per år de senaste tre åren, vilket kan jämföras med 2 procent för tjänstebranscherna sammantaget. En bidragande orsak till den starka utvecklingen är sannolikt den sänkta mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster som infördes 2012.

⁵¹ Produktionen uppdelad på olika tjänstebranscher uppvisar ett liknande mönster de senaste åren. Utöver hushållstjänster och företagstjänster har även produktionen av fastighetstjänster och finansiella tjänster utvecklats väl.

Revideringar av potentiella variabler

De potentiella variablerna är viktiga för bedömningen av konjunkturläget och ekonomins långsiktiga tillväxtförutsättningar. Potentiell BNP definieras som den produktionsnivå som kan upprätthållas vid ett balanserat konjunkturläge. Potentiell BNP beräknas utifrån potentiell produktivitet och potentiellt antal arbetade timmar.⁵²

Potentiell BNP är ett teoretiskt begrepp och redovisas inte i den officiella statistiken. I stället görs en bedömning av nivån med hjälp av olika indikatorer och statistiska metoder. Bedömningen är därför mycket osäker.

I denna fördjupningsruta redovisas de större revideringar som gjorts av potentiell BNP sedan budgetpropositionen för 2014 beslutades.⁵³ Det är främst reviderad utfallsstatistik som har föranlett revideringar av de potentiella variablerna.⁵⁴

Reviderad potentiell produktivitet

Den potentiella produktivetsnivån skattas utifrån den faktiska utvecklingen och bedömningen av resursutnyttjandet inom företag, det s.k. produktivetsgapet. I november 2013 reviderade Statistiska centralbyrån (SCB) ned produktivetsnivån i nationalräkenskaperna från 2011 och framåt. Vid en oförändrad bedömning av resursutnyttjandet innebär en lägre faktisk produktivitet en nedrevidering av potentiell produktivitet. Indikatorer visade dock på att företagens resursutnyttjande steg snabbt under slutet av 2013, varför produktivetsgapet

bedöms vara mindre negativt 2013 och 2014 än bedömningen i budgetpropositionen för 2014. Den potentiella produktivetsnivån har därför reviderats ner, men i mindre utsträckning än den faktiska för denna period.

För prognosperioden talar flera faktorer för att produktivitetstillväxten i näringslivet blir svagare än det historiska genomsnittet, som är 2,3 procent 1980–2013. Sysselsättningen väntas framöver främst växa i näringslivets tjänstebranscher, som har en i genomsnitt lägre produktivitetstillväxt än näringslivet som helhet. Under åren av lågkonjunktur har många företag avvaktat med produktivitetshöjande investeringar. När den ekonomiska aktiviteten de närmaste åren bedöms öka, och företagets tillförsikt om den ekonomiska utvecklingen stiger, kan långsiktiga investeringar återigen väntas växa. Dock dröjer det sannolikt innan effekterna blir märkbara på produktivitetstillväxten. Detta beror dels på att sysselsättningen förväntas växa starkt i relation till BNP under återhämtningen, dels på att det av allt att döma tar tid för långsiktiga investeringar att få genomslag på produktivitetstillväxten i näringslivet.

Den svaga produktivitetstillväxten är inte enbart en svensk företeelse, utan den har varit svag i flertalet industrialiserade länder under de senaste åren. Inbromsningen i den svenska produktivitetstillväxten följer denna globala utveckling.

Sammantaget har både nivån på potentiell produktivitet och tillväxttakterna framöver reviderats ner (se tabell 3.19).

Revidering av potentiellt antal arbetade timmar

SCB har också publicerat nya uppgifter som visar att antalet arbetade timmar har varit lägre sedan 2011 jämfört med tidigare publicerade uppgifter. Det är medelarbetstiden, den genomsnittligt arbetade tiden per sysselsatt, som har varit lägre. Även om regeringens reformer har höjt medelarbetstidens potentiella nivå, och det kan förekomma viss konjunkturrell variation i medelarbetstiden, bedöms gapet mellan faktisk och potentiell nivå vara förhållandevis litet. Nedrevideringen av den faktiska medelarbetstiden har därför föranlett en nedrevidering av den potentiella medelarbetstiden och därmed också det potentiella antalet arbetade timmar.

⁵² Se Finansdepartementets promemoria Metod för beräkning av potentiella variabler på www.regeringen.se för en mer detaljerad beskrivning av hur de potentiella variablerna definieras.

⁵³ De potentiella variablerna kan revideras av en rad anledningar, bl.a. till följd av ekonomiska reformer, nya forskningsrön, förändrade befolkningsprognoser, ekonomiska kriser eller nya uppfattningar om ekonomins funktions sätt.

⁵⁴ I samband med utfallet för Nationalräkenskaperna för tredje kvartalet 2013 publicerade SCB definitiva årsberäkningar för 2011, som visade på en lägre BNP-nivå sedan 2011 än tidigare publicerade uppgifter. Utfallet för fjärde kvartalet 2013 innebar en viss upprevidering av BNP avseende helåret 2013, men sammantaget är BNP-nivån 2011–2013 lägre än vad som var känt när budgetpropositionen för 2014 publicerades.

Arbetskraften växte något starkare än förväntat 2013. Det har lett till en mindre upprevidering av den potentiella arbetskraften, och därmed även den potentiella sysselsättningen och det potentiella antalet arbetade timmar. Bedömningen av jämviktsarbetslösheten är däremot i stort sett oförändrad.

Sammantaget är potentiellt antal arbetade timmar något lägre än i tidigare bedömning, men bedömningen av tillväxttakten framöver är likartad (se tabell 3.19).

Revideringar av potentiell BNP

De revideringar som har gjorts av delarna som ingår i potentiell BNP har sammantaget lett till att potentiell BNP har reviderats ner i nivå. Tillväxten framåt bedöms sammantaget över prognosperioden bli något lägre än i tidigare bedömningar (se tabell 3.19). Det beror på att tillväxttakten i potentiell produktivitet har reviderats ner.

Tabell 3.19 Prognoser för potentiella variabler i 2014 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2014

Nivå och procentuell förändring, budgetpropositionen för 2014 inom parentes

	Nivå 2012 ¹	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Pot. BNP ²	3 639 (3 667)	2,2 (2,0)	2,3 (2,2)	2,0 (2,3)	2,2 (2,4)	2,4 (2,4)	2,2
Pot. produktivitet	416 (419)	1,2 (1,0)	1,5 (1,6)	1,6 (1,8)	1,7 (2,0)	1,7 (1,9)	1,7
Pot. produktivitet, NL ³	459 (465)	1,7 (1,4)	1,7 (1,8)	1,8 (1,8)	1,9 (2,0)	2,0 (2,1)	2,0
Pot. timmar	7 679 (7 711)	1,0 (0,9)	0,8 (0,6)	0,5 (0,6)	0,6 (0,5)	0,7 (0,5)	0,6
Jämviktsarbetslöshet ⁴	6,0 (6,0)	5,7 (5,7)	5,7 (5,7)	5,7 (5,6)	5,7 (5,7)	5,7 (5,7)	5,7

¹ Potentiell BNP i miljarder kronor, potentiell produktivitet i kronor per timme, potentiella timmar i miljoner timmar.

² Till marknadspris, fasta priser.

³ Avser näringslivet.

⁴ Nivå, procent av potentiell arbetskraft.

Källa: Egna beräkningar.

Jämförelse med andra prognosmakare

Tabell 3.20 visar olika bedömares prognoser för tillväxttakten i potentiell BNP. Tillväxttakterna skiljer sig åt något mellan åren, men för 2014 och 2015 sammantaget gör regeringen, Konjunkturinstitutet och Europeiska kommissionen i stort sett samma bedömning. Potentiell BNP bedöms då växa strax under den historiskt genomsnittliga tillväxttakten. Åren 2016–2018 växer potentiell BNP sammantaget något långsammare i regeringens bedömning än i Konjunkturinstitutets, men skillnaderna är små. Se även avsnitt 3.7 för en jämförelse av olika bedömares prognoser på BNP-gapet.

Tabell 3.20 Prognosjämförelse: Potentiell BNP-tillväxt 2014–2018

Procentuell förändring

	Datum	2014	2015	2016	2017	2018
Regeringen	2014-04-09	2,3	2,0	2,2	2,4	2,2
KI	2014-03-26	2,0	2,2	2,5	2,4	2,2
Kommissionen	2014-02-25	2,0	2,2			
Riksbanken ¹	2014-02-13	1,8	2,2	2,5		
OECD	2013-11-19	2,4	2,5			
IMF ¹	2013-10-07	2,0	1,9			

¹ Potentiell BNP-tillväxt har uppskattats med hjälp av prognoserna för faktisk BNP-tillväxt och BNP-gap.

Källor: Konjunkturinstitutet (KI), Europeiska kommissionen, Riksbanken, Internationella valutafonden (IMF), OECD och egna beräkningar.

ENS2010 – ny redovisning av nationalräkenskaperna den 18 september

Den 18 september 2014 publicerar Statistiska centralbyrån (SCB) den ordinarie beräkningen av nationalräkenskaperna (NR) för det andra kvartalet 2014. Detta blir första gången som NR redovisas enligt det nya regelverket Europeiska National- och regionalräkenskapssystemet (ENS2010). Regelverket innebär nya definitioner och indelningar och kommer medföra en höjd BNP-nivå, både i kommande publiceringar och historiskt. Störst effekt kommer från att forskning och utveckling (FoU) kommer att inkluderas i de fasta bruttoinvesteringarna.

Bakgrund

NR styrs av regelverket System of National Accounts (SNA 2008). SNA 2008 är utarbetat gemensamt av FN, Internationella valutafonden, EU, OECD och Världsbanken. En anpassning av regelverket efter EU-förhållanden har gjorts, vilket har resulterat i förordningen European System of National and Regional Accounts (ESA 2010), som i Sverige kallas för ENS2010. ENS2010 ska börja tillämpas från och med den 1 september 2014 och därefter ska medlemsstaternas nationalräkenskapsstatistik publiceras i enlighet med den nya förordningen. Förordningarna som gäller underskotts-förfarandet (Excessive Deficit Procedure, EDP) och bruttonationalinkomsten (BNI) kommer också att påverkas och arbetet med att anpassa dem pågår inom EU. För Sveriges del betyder det att all publicering av statistik inom NR fr.o.m. september 2014 och framåt kommer att ske enligt ENS 2010. Det gäller såväl kvartals- som årsräkenskaper samt både national-, finans- och regionalräkenskaper.

Viktiga förändringar i ENS 2010

Totalt innehåller ENS2010 44 revisionspunkter som innebär förändringar jämfört med det tidigare räkenskapssystemet. Av dessa är det några som kan komma att få mer betydande effekter på BNP och BNI. Den största förändringen är att forskning och utveckling enligt ENS2010 ska redovisas som bruttoinvestering i stället för som tidigare som insatsförbrukning. Det medför att huvud-

aggregat som produktionsvärde, insatsförbrukning, bruttoinvesteringar, offentliga konsumtionsutgifter och kapitalförslitning kommer att påverkas. Detta leder i sin tur till högre nivåer för BNP, BNI, sparande och kapitalstock.

En annan förändring i ENS2010 är att militära förstörelsevapen, och den utrustning som behövs för att använda dem, ska benämnas ”militära vapensystem”. Därtill kommer de att klassas som investeringar och inte som tidigare som förbrukning. Liksom för redovisningen av FoU medför detta högre nivåer för BNP, BNI, sparande och kapitalstock.

Ändrade regler för hur vissa verksamheter ska klassas innebär bl.a. att privatägda sjukhus flyttas över till landstingen efter att tidigare ha sorterats under näringslivet. Detta innebär dock endast omfördelningar mellan olika indelningar.

Generalrevidering av NR

I samband med publiceringen av NR för andra kvartalet 2014 genomför SCB även en s.k. generalrevidering. Generalrevideringar görs normalt med fem års mellanrum och innebär en översyn av längre tidsserier i NR.

När ny eller reviderad statistik finns tillgänglig, som innebär större förändringar av en tidsserie, så används normalt förändringstakterna från den nya eller reviderade statistiken. Nivåerna i början av tidsserien behålls dock och de nya nivåerna enligt den nya statistiken införs först vid kommande generalrevidering. Detta görs för att undvika alltför frekventa tidsseriebrott.

Mellan varje generalrevidering samlas större revideringar ihop för att genomföras på en och samma gång. Generalrevideringen tar in metodförändringar, statistikrevideringar, ändrade källor samt anpassningar till EU-rekommendationer och krav. Oftast påverkas hela tidsserier, inte bara en begränsad period. I och med att flera större revideringar genomförs på en och samma gång är effekten på statistiken av en generalrevidering svår att förutse. Eftersom generalrevideringen genomförs samtidigt som NR går över till ENS2010 blir dessutom effekterna av de båda förändringarna svåra att särskilja.

Sveriges internationella konkurrenskraft

Den svenska ekonomin integreras alltmer med omvärlden, både till följd av den tekniska utvecklingen och som en effekt av minskade regleringar på olika marknader. Det innebär att det finns en stor potential för konkurrenskraftiga svenska företag att expandera sin verksamhet. Det kan i förlängningen leda till en högre produktivitet och tillväxt i Sverige. Samtidigt medför den ökade internationella rörligheten att det blir allt viktigare att Sveriges företagsklimat är internationellt konkurrenskraftigt för att företag ska välja att etablera sig och expandera verksamheten i Sverige.

Sverige rankas högt i internationella jämförelser över konkurrenskraft och företagsklimat. Bland annat fungerar lönebildningen väl och befolkningen är välutbildad. Vidare är näringslivet innovativt med omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet (se vidare bilaga 4).

Utvecklingen av enhetsarbetskostnaden tyder på att Sveriges konkurrenskraft har förbättrats

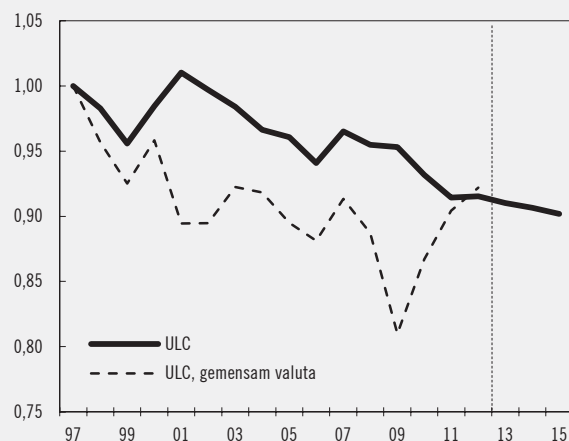
Det finns inget entydigt mått på internationell konkurrenskraft. Det är därför nödvändigt att skapa sig en samlad bild utifrån flera olika indikatorer. En vanlig indikator på hur ett lands konkurrenskraft förändras är utvecklingen av enhetsarbetskostnaden i landet i förhållande till omvärlden, den s.k. relativa enhetsarbetskostnaden. Enhetsarbetskostnaden bestäms av företagets arbetskostnader med avdrag för produktivitetstillväxten. Det innebär att en lägre arbetskostnad relativt omvärlden medför ett bättre konkurrensläge. På motsvarande sätt innebär en bättre produktivitetstillväxt ett förstärkt konkurrensläge. De senaste 15 åren har enhetsarbetskostnaden trendmässigt sjunkit i Sverige relativt våra 10 viktigaste handelspartners (se diagram 3.36). Denna utveckling tyder således på att Sveriges konkurrenskraft har förbättrats.⁵⁵ Enligt

⁵⁵ Analysen i denna fördjupningsruta bygger på en jämförelse av Sveriges utveckling relativt våra 10 viktigaste handelspartners (exklusive Kina). Dessa länder är Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Italien, Tyskland, Norge, Nederländerna, Storbritannien

OECD:s prognoser kommer Sveriges konkurrenskraft fortsätta att förbättras under 2014 och 2015. Den trendmässiga nedgången av Sveriges relativa enhetsarbetskostnad beror främst på att Sverige har haft en betydligt starkare produktivitetstillväxt än våra viktigaste handelspartners (se diagram 3.37).

Diagram 3.36 Relativa enhetsarbetskostnader (ULC), hela ekonomin 1997–2015

Sverige relativt våra handelspartners, index 1997 = 1,0

Anm.: Se fotnot 55. Prognos enligt OECD Economic Outlook No 94. Utveckling i gemensam valuta avser ULC-utvecklingen i dollar.
Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

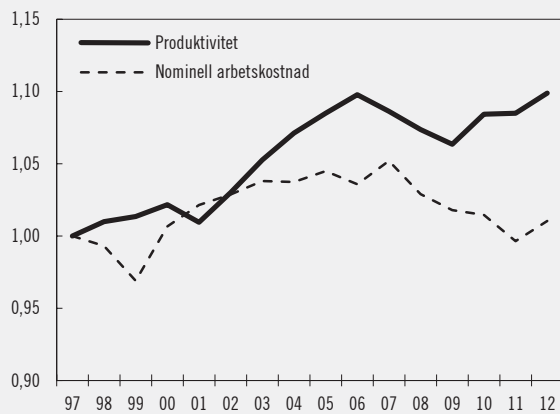
Ovanstående analys utgår ifrån utvecklingen i hela ekonomin, vilket bl.a. medför att den offentliga sektorn, som inte är utsatt för internationell konkurrens, ingår i analysen. Om man i stället fokuserar enbart på enhetsarbetskostnaden i tillverkningsindustrin har Sverige haft en betydligt större konkurrenskraftsförbättring sedan 1997 (se diagram 3.38).⁵⁶ Det beror främst på att den svenska tillverkningsindustrin hade en mycket starkare produktivitetstillväxt jämfört med tillverkningsindustrin i de länder som utgör våra viktigaste handelspartners under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet.

och USA. Länderna viktas med dess handelsvikt (KIX-vikter) för att erhålla den genomsnittliga utvecklingen för Sveriges konkurrentländer. Diagrammen visar Sveriges utveckling relativt den genomsnittliga utvecklingen för våra viktigaste handelspartners.

⁵⁶ Internationell data över utvecklingen av enhetsarbetskostnader i olika sektorer publiceras med betydande tidsfördröjning.

Diagram 3.37 Relativ produktivets- och arbetskostnadsutveckling 1997–2012

Sverige relativt våra handelspartners, index 1997 = 1,0

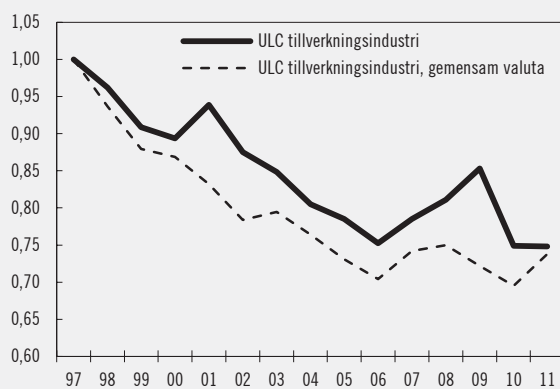

Anm.: Se fotnot 55.

Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Diagram 3.38 Relativa enhetsarbetskostnader (ULC), tillverkningsindustrin 1997–2011

Sverige relativt våra handelspartners, index 1997 = 1,0

Anm.: Se fotnot 55. Utveckling i gemensam valuta avser ULC-utvecklingen i dollar.

Källor: Bureau of labor statistics -USA, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.

Kronan har förstärkts de senaste åren

Utöver utvecklingen av enhetsarbetskostnaden påverkas konkurrenskraften även av växelkursförändringar. En försvagning av kronan medför att produktionskostnader i gemensam valuta sjunker i förhållande till Sveriges handelspartners. Under exempelvis finanskrisens inledande skede, 2008 och 2009, försvagades kronan kraftigt vilket bidrog till att svenska företags konkurrensförhållande förbättrades. De senaste åren har kronan förstärkts, vilket har bidragit till att konkurrensförhållandet har försämrats jämfört med situationen när finanskrisen var som djupast.

Sett i ett längre perspektiv har Sverige fortfarande en förhållandevis god konkurrenskraftssituation i termer av relativ enhetsarbetskostnad i gemensam valuta (se diagram 3.36 och diagram 3.38). De närmaste

åren bedöms Sveriges konkurrenskraft i termer av enhetsarbetskostnader i gemensam valuta vara ungefär oförändrad. Kronan förstärks något, men det motverkas av att Sveriges relativa enhetsarbetskostnader för hela ekonomin fortsätter att sjunka.

Bytesförhållandet har försämrats

Att mäta konkurrenskraft med utgångspunkt i enbart produktionskostnader kan vara missvisande. Ett land som exempelvis har specialiserat sig på produktion av varor eller tjänster med relativt svag produktivetsutveckling (och snabb ökning i enhetsarbetskostnaderna) kan därmed vara lika konkurrenskraftigt som ett land som har specialiserat sig på produktion inom branscher med hög produktivitetstillväxt. Detta beror på att produktpriserna för länder med hög produktivitetstillväxt tenderar att öka långsammare. Sveriges exportsektor har under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet haft en mycket stark produktivitetstillväxt och en svag utveckling av exportpriserna, vilket avspeglas i att bytesförhållandet har försämrats (se diagram 3.39).

Det är mot denna bakgrund svårt att dra några entydiga slutsatser om huruvida Sveriges konkurrensförhållande har förbättrats. Sedan 2007 har dock bytesförhållandet i förhållande till Sveriges handelspartners varit relativt konstant. Det indikerar att den senaste tidens nedgång av enhetsarbetskostnaden för hela ekonomin även har förbättrat konkurrenskraften.

Diagram 3.39 Relativ utveckling av bytesförhållandet 1997–2015

Sverige relativt våra handelspartners, index 1997 = 1,0

Anm.: Se fotnot 55. Prognos enligt OECD Economic Outlook No 94.

Källor: OECD, Konjunkturinstitutet och egna beräkningar.